Almanna- og mentamálaráðið

Dagfesting:	7. mars 2023
Mál nr.:	23/02407
Málsviðgjørt:	AW/KJ
Ummælistíð:	11. oktober /8. november 2022
Eftirkannað:	09.02.2023

Uppskot til

Løgtingslóg
um
bókasøvn
(Bókasavnslógin)

Kapittul 1
Virkisøki

§ 1. Bókasøvn, ið virka sambært hesi løgtingslóg, skulu veita fría og ókeypis atgongd til upplýsing, lærdóm og mentan. Bókasøvnini skulu stimbra fólkaræðisliga rættin at taka lut í samfelagnum og at mennast, hugsa, tosa og skriva frítt eins og tey skulu tryggja mentanararvin, ið bókasøvnini varða av.
Stk. 2. Til endamálið hava bókasøvnini til taks bøkur og annað tilfar, ið stimbrar lesihug og er viðkomandi, dygdargott og fjølbroytt. Hugsjónarlig, politisk og átrúnaðarlig sjónarmið ella handilslig áhugamál mugu ikki ávirka útboðið av tilfarinum.

§ 2. Løgtingslógin fevnir um alment fíggjað bókasavnsvirksemi, sum land ella kommunur varða av, og fevnir um virksemi á:

1) Fólkabókasøvnum, sbr. §§ 5-10.
2) Skúlabókasøvnum, sbr. §§ 11-14.
3) Bókasøvnum á hægri útbúgvingarstovnum, sbr. §§ 15 og 16.
4) Landsbókasavninum, sbr. §§ 17-40.
5) Øðrum heilt ella lutvíst alment fíggjaðum bókasøvnum.

Kapittul 2
Bókasavnskervi, bókasavnssamstarv og bókasavnsráð

§ 3. Bókasøvn, ið virka sambært løgtingslógini, mynda bókasavnskervi landsins og skulu taka lut í samstarvi millum bókasøvn, ið Landsbókasavnið skipar fyri.
Stk. 2. Bókasøvnini skulu vera partur av bókasavnsskipan, ið Landsbókasavnið hevur góðkent.

Stk. 3. Bókasøvnini skulu vera partur av felags lánisamstarvi millum bókasøvn, bæði innanlands og uttanlands.

§ 4. Landsstýrismaðurin skipar eitt bókasavnsráð at ráðgeva politisku skipanini í bókasavnspolitiskum og bókasavnsfakligum málum og at gera tilmæli um menning og samskipan av bókasøvnunum.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur um, hvussu bókasavnsráðið verður skipað.

Kapittul 3
Fólkabókasøvn

§ 5. Fólkabókasøvn skulu fremja upplýsing, lærdóm, talgilda búgving og luttøku í mentanarlívinum og samfelagnum sum heild. Hetta verður gjørt við at veita atgongd til og miðla dygdargóðar og fjølbroyttar bókmentir, greinar, almenna kunning, film, tónleik, myndlist og annað tilfar á viðkomandi miðlum.
Stk. 2. Landsbókasavnið vegleiðir um bókasavnsfakliga virksemið hjá fólkabókasøvnunum sambært §§ 5-10.

Virksemi

§ 6. Fólkabókasøvn læna út bøkur og annað tilfar í eitt avmarkað tíðarskeið.
Stk. 2. Fólkabókasøvnini skulu serliga leggja seg eftir at:
1) fremja lesing og áhuga fyri bókmentum,
2) raðfesta tilfar, ið kann fremja málmenning og stimbra lesihugin hjá børnum og ungum,
3) veita bókasavnstænastur til fólk við serligum tørvi, og
4) hava til taks bókmentir á fleiri málum.

Stk. 3. Fólkabókasøvnini samstarva við dagstovnar og ellisheim, umframt aðrar viðkomandi stovnar um at veita bókasavnstænastu.
Stk. 4. Øll skulu hava fría og ókeypis atgongd til øll fólkabókasøvn í landinum.

Skipan av fólkabókasøvnum

§ 7. Fólkabókasøvn eru kommunalir stovnar, og allar kommunur hava skyldu til at veita fólkabókasavnstænastu, sbr. tó stk. 3.
Stk. 2. Fólkabókasøvn skulu hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi, sbr. tó stk. 3.
Stk. 3. Kommunur, ið ikki hava egið fólkabókasavn, ella hava eitt fólkabókasavn, har einki starvsfólk hevur hægri bókasavnsfakliga útbúgving ella bókavarðaútbúgving, skulu gera avtalu við aðra kommunu um at veita fólkabókasavnstænastu. Fólkabókasavnið, ið avtala verður gjørd við, skal hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi.
Stk. 4. Kommunustýrið velur eina bókasavnsnevnd, sum hevur ábyrgdina av bókasavnsrakstrinum. Virkisøkið er avvarðandi kommuna ella, um avtala er millum fleiri kommunur um felags bókasavnsrakstur, hesar kommunur.

Høli

§ 8. Fólkabókasøvn skulu hava hóskandi høli.
Stk. 2. Eru fólkabókasavnið og skúlabókasavnið í felags høli, skal umboð fyri skúlan vera í bókasavnsnevndini sambært § 7, stk. 4.
Stk. 3. Landsbókasavnið veitir ráðgeving um hølisviðurskifti hjá fólkabókasøvnum.

Bókasavnssamstarv

§ 9. Fólkabókasøvn skulu taka lut í bókasavnssamstarvinum fyri fólkabókasøvn, sum Landsbókasavnið skipar fyri.

Stuðul

§ 10. Landsstýrismanninum verður heimilað at lata stuðul til menning av fólkabókasavnstænastum. Stuðulin verður játtaður sum verkætlanarstuðul.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur neyvari treytir fyri stuðlinum.

Kapittul 4
Skúlabókasøvn

§ 11. Skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum.
Stk. 2. Skúlabókasøvn skulu bjóða fram bøkur og annað tilfar og menna førleikar hjá næmingum, ið stuðla undir lívlangari læring, og sum brynja næmingarnar til at handfara upplýsingar á øllum miðlum.
Stk. 3. Skúlabókasøvn kunnu verða skipað saman við einum fólkabókasavni ella einum skúlabókasavni í einum øðrum skúla.
Stk. 4. Landsbókasavnið vegleiðir um bókasavnsfakliga virksemið hjá skúlabókasøvnunum sambært §§ 11-14.

Fólkaskúlin

§ 12. Skúlabókasøvnini í fólkaskúlanum eru skipað sambært løgtingslóg um fólkaskúlan.

Miðnámsskúlar og yrkisskúlar og onnur útbúgvingartilboð

§ 13. Skúlabókasøvn skulu vera í øllum miðnámsskúlum og yrkisskúlum og øðrum skúlum, sum bjóða út útbúgvingar.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur um skúlabókasøvn, sum eru skipað sambært stk. 1.

Frískúlar, eftirskúlar, serskúlar, fólkaháskúlar og húsarhaldsskúlar

§ 14. Skúlabókasøvn skulu vera í frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum, sum bjóða undirvísingartilboð við almennum stuðli.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur um skúlabókasøvn, sum eru skipað sambært stk. 1.

Kapittul 5
Bókasøvn á hægri útbúgvingarstovnum

Fróðskaparsetur Føroya

§ 15. Bókasavnið á Fróðskaparsetri Føroya skal:
1) tryggja granskarum, undirvísarum og lesandi á Fróðskaparsetri Føroya og øðrum atgongd til tænastur og tilfar, sum er neyðugt í sambandi við gransking og undirvísing, og
2) veita atgongd til og miðla ta gransking, ið fer fram á Fróðskaparsetri Føroya.

Stk. 2. Avtala verður gjørd millum Fróðskaparsetur Føroya og Landsbókasavnið um rakstur og fígging av bókasavninum á Fróðskaparsetri Føroya.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin góðkennir avtaluna um rakstur og fígging av bókasavninum.

Aðrir hægri útbúgvingarstovnar

§ 16. Bókasøvn skulu vera á øllum hægri útbúgvingarstovnum.
Stk. 2. Hægri útbúgvingarstovnar skulu gera avtalu við Landsbókasavnið um rakstur og fígging av bókasavninum.
Stk. 3. Landsstýrismaðurin góðkennir avtalur um rakstur og fígging av bókasøvnum á útbúgvingarstovnum.

Kapittul 6
Landsbókasavnið

Tjóðbókasavn

§ 17. Landsbókasavnið er tjóðbókasavn Føroya. Sum tjóðbókasavn:
1) savnar, skrásetur, varðveitir og miðlar Landsbókasavnið verk og tilfar, ið verður givið út á føroyskum, ið vendir

sær til fólk í Føroyum ella er eftir føroyskar rithøvundar,
2) savnar, skrásetur, varðveitir og miðlar Landsbókasavnið handrit o.a. eftir føroyskar høvundar og handrit, ið annars lýsa føroyska bókmentasøgu, tónleikasøgu, filmssøgu, mentan og siðsøgu,
3) skipar Landsbókasavnið fyri skráseting av føroysku tjóðbókaskránni, og
4) er Landsbókasavnið føroysk ISBN, ISMN og ISSN-skrivstova í sambandi við altjóða skráseting av bókum, tónleiki, filmi og tíðarritum.

Stk. 2. Verk og tilfar sambært stk. 1 fevnir bæði um prentað og talgild verk og tilfar.
Stk. 3. Við støði í tí tilfari, sum er til skjals á stovninum, fremur og skipar Landsbókasavnið fyri gransking.
Stk. 4. Landsbókasavnið skipar fyri menning av bókasøvnunum.

Universitetsbókasavn

§ 18. Landsbókasavnið er universitetsbókasavn. Sum universitetsbókasavn mennir og veitir Landsbókasavnið universitetsbókasavnstænastur, ið stuðla undir gransking og undirvísing á hægri útbúgvingarstovnum. Landsbókasavnið:
1) skipar fyri undirvísing og skeiðsvirksemi fyri granskarum, lærarum, lesandi og øðrum, og
2) stuðlar undir lestur og gransking, m.a. við at veita góðar hølisumstøður, lesistovu, lesiklivar og atgongd til tekniska útgerð, sum tørvur er á.

Vísindabókasavn

§ 19. Landsbókasavnið er vísindabókasavn. Sum vísindabókasavn mennir og veitir Landsbókasavnið vísindabókasavnstænastur, ið stuðla undir gransking á privatum og almennum granskingarstovnum.

Høvuðsbókasavn

§ 20. Landsbókasavnið er høvuðsbókasavn fyri fólkabókasøvnini. Sum høvuðsbókasavn:
1) samskipar Landsbókasavnið keypið av bókum og øðrum tilfari,
2) fyrireikar, bindir inn og greiðir Landsbókasavnið hetta tilfar til fólkabókasøvnini,
3) fremur Landsbókasavnið upplýsandi tiltøk um bókasavnstilfar, og
4) skipar Landsbókasavnið fyri tænastumenning og førleikamenning á fólkabókasøvnunum.

Stk. 2. Eftir tilmæli frá Landsbókasavninum kann landsstýrismaðurin samráðast við eina kommunu um, at eitt fólkabókasavn átekur sær partar av høvuðsbókasavnstænastuni sambært stk. 1, nr. 1-4. Fólkabókasøvn, sum røkja høvuðsbókasavnsuppgávu, skulu vera á nøktandi støði í mun til tilfar, starvsfólk, høli og tøkni, so at uppgávurnar kunnu verða røktar á fullgóðan hátt.

§ 21. Tann, ið røkir høvuðsbókasavnstænastu, kann taka gjald fyri at veita fólkabókasøvnunum høvuðsbókasavnstænastu.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur, sum heimila Landsbókasavninum at reka ávíst inntøkufíggjað virksemi, eitt nú at taka gjald fyri ymiskar tænastur, sum Landsbókasavnið veitir almennum stovnum, privatum stovnum, granskarum og øðrum.

Kapittul 7
Bókasavnsgjaldið

§ 22. Landsbókasavnið skipar fyri árliga býtinum av bókasavnsgjaldinum, sum verður at býta til føroyskar rithøvundar, týðarar og myndlistafólk hvørs prentaðu og talgildu bøkur og annað tilfar er til taks á bókasøvnum ella umvegis heimasíður teirra.
Stk. 2. Eftirlivandi hjúnafelagi varðveitir rættin til bókasavnsgjald, so leingi hann er á lívi.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta, at bókasavnsgjald, sum er minni enn kr. 500 til hvønn móttakara, ikki verður útgoldið.
Stk. 4. Bókasavnsgjald, sum ikki er útgoldið sambært stk. 3, verður lagt afturat bókasavnsgjaldinum sambært stk. 1.
Stk. 5. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um býtið av bókasavnsgjaldinum og treytir fyri at móttaka bókasavnsgjald.

Kapittul 8
Ljóðbókatænasta

Útvegan til blind, sjónveik og onnur, ið ikki eru før fyri at lesa prentaðan tekst

§ 23. Landsbókasavnið skal útvega ljóðbøkur og annað tilfar til teirra, sum av eini ella aðrari orsøk ikki fáa lisið vanligan tekst.
Stk. 2. Tilfar fevnt av stk. 1 verður lænt út eftir somu ásetingum, sum nevndar eru í § 6, stk. 4.
Stk. 3. Landsbókasavnið kann til endamálið sambært stk. 1 framleiða ljóðbøkur o.a. tilfar, um avtala er fingin í lag við rættindahavara. Hetta er tó treytað av, at nevnda tilfar ikki er framleitt ella er í umbúna at verða framleitt av øðrum.

Útgáva til almenningin

§ 24. Ljóðbøkur og annað tilfar, sum Landsbókasavnið hevur útvegað ella framleitt sambært § 23, kann, við útgávu til almenningin fyri eyga, verða selt rættindahavarum.
Stk. 2. Søluprísurin er útreiðslurnar, ið Landsbókasavnið hevur av at framleiða ljóðbókina ella annað tilfar. Keyparar avdraga kostnaðin árliga við at rinda Landsbókasavninum 50% av inntøkunum, til framleiðslukostnaðurin er rindaður, tó í mesta lagi í 10 ár, treytað av, at útgávan er tøk fyri almenningin alt tíðarskeiðið.
Stk. 3. Landsbókasavnið kann, í tann mun ljóðbøkur og annað tilfar, ið er framleitt eftir ásetingini í § 23, geva ljóðbókina og annað tilfar út til almenningin. Hetta er tó treytað av, at avtala er fingin í lag við rættindahavara, um at ljóðbókin ella annað tilfar ikki er givið út ella ikki er í umbúna at verða givið út til almenningin av øðrum forlagi.

Kapittul 9
Avhendingarskylda

§ 25. Avhendingarskyldan skal tryggja, at vitanin um føroyska mentan, søgu og føroyskt samfelagslív verður varðveitt til gagns fyri gransking og almenningin yvirhøvur.
Stk. 2. Avhendingarskyldan er støðið undir tjóðbókaskránni og skal tryggja, at henda verður so fullfíggjað sum gjørligt.

§ 26. Avhendingarskyldan fevnir um øll verk, ið verða útgivin í Føroyum og útgivin uttanlands við útbreiðslu í Føroyum fyri eyga, bæði fysisk verk og talgild verk.
Stk. 2. Eitt verk er útgivið, tá ið upphavsmaður hevur givið samtykki til, at eintøk av verkinum verða boðin til sølu ella á annan hátt spjadd alment.

§ 27. Við verk er at skilja ein avmarkað mongd av upplýsingum, sum er at meta sum ein liðug og sjálvstøðug eind. Skyldan er galdandi uttan mun til í ella á hvørjum miðli verkið fyriliggur.
Stk. 2. Landsstyrismaðurin ásetur nærri reglur fyri, hvørji verk eru fevnd av avhendingarskylduni, og hvussu avhendingin fer fram.

§ 28. Vísindaligar útgávur, ið eru tongdar at føroyskum granskingarstovnum, eru eisini fevndar av avhendingarskylduni.

Fysisk verk

§ 29. Av øllum fysiskum verkum skulu avhendast fýra ókeypis eintøk til Landsbókasavnið.
Stk. 2. Landsbókasavnið kann í ávísum førum gera frávik frá avhendingarskylduni, serliga í førum, har tað snýr seg um ávís

sløg av verkum, eitt nú tílík, ið gjørd verða í fáum eintøkum.

§ 30. Avhendingarskyldan áliggur í fyrsta lagi tí, sum framleiðir liðug eintøk til útgávu, í øðrum lagi útgevaranum og í triðja lagi innflytaranum av útgávuni.
Stk. 2. Eru eintøkini framleidd uttanlands, hevur innflytarin avhendingarskyldu.
Stk. 3. Tann, ið hevur avhendingarskylduna, ber allar útreiðslurnar av henni.

Talgild verk

§ 31. Avrit av talgildum verkum skulu avhendast til Landsbókasavnið.
Stk. 2. Landsbókasavnið ber kostnaðin av at avrita talgild verk í sambandi við avhendingarskylduna.

§ 32. Tilfar, ið verður almannakunngjørt frá økisnøvnum og líknandi, ið eru tillutað Føroyum, skal avhendast av tí, sum hevur skrásett økisnavnið, har tilfarið er almannakunngjørt.

§ 33. Tann, ið hevur avhendingarskyldu, skal geva Landsbókasavninum loyniorð ella aðrar upplýsingar, ið eru neyðugar fyri at fáa atgongd til tilfarið.
Stk. 2. Tann, ið hevur avhendingarskyldu, kann krevja, at Landsbókasavnið ikki letur hesar upplýsingar til óviðkomandi triðjamann.

§ 34. Eru verk bara atgeingilig, um serlig tøknilig útgerð verður nýtt, skal neyðuga nýtsluleiðbeiningin vera hjáløgd, tá avhendað verður. Tá ið talgild verk verða útgivin við serligum útbúnaði, skal tann, ið hevur avhendingarskylduna, avhenda tøkniligt skjalprógv, sum er neyðugt, fyri at verkið skal gerast atgeingiligt.
Stk. 2. Tann, ið avhendar, kann krevja, at tøkniliga tilfarið ikki verður atgeingiligt hjá óviðkomandi triðjamanni.

§ 35. Tann, ið umsitur økisnøvn og líknandi, ið eru tillutað Føroyum, skal geva Landsbókasavninum talgilt avrit av yvirlitinum yvir slík økisnøvn, umframt upplýsingar um, hvør hevur skrásett økisnøvnini.

Felags ásetingar

§ 36. Verkini skulu avhendast í tí sniði, sum tey eru útgivin í.
Stk. 2. Avhendingarskyldan fevnir eisini um nýggjar útgávur av einum verki.

§ 37. Útgevarin skal seta navn sítt ella navn á fyritøku og heimstaði í øll verk, sum verða útgivin í Føroyum.
Stk. 2. Útgevarin hevur skyldu til at veita upplýsingar, sum eru neyðugar, fyri at verkið kann verða skrásett á rættan hátt í tjóðbókaskránni.

§ 38. Um tann, ið hevur avhendingarskyldu, doyr ella fer á húsagang, liggur avhendingarskyldan á búnum.

Varðveiting av skylduavhendum verkum

§ 39. Verk, ið eru skylduavhend, skulu varðveitast á tveimum ymiskum plássum í Føroyum, á Landsbókasavninum og á øðrum staði, ið landsstýrismaðurin góðkennir.
Stk. 2. Landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur fyri varðveiting av verkunum og atgeingi til hesi.

Kapittul 10
Vernd av mentanararvi

§ 40. Bøkur, handrit og onnur verk, ið eru privat ella almenn ogn, eldri enn 100 ár, eru at meta sum mentanargripir og mugu ikki flytast úr landinum uttan við serligum loyvi frá landsstýrismanninum eftir tilmæli frá Landsbókasavninum.
Stk. 2. Landsbókasavnið kann, við góðkenning frá landsstýrismanninum, nokta útflutning av sera merkisverdum verkum, ið eru yngri enn tilskilað í stk. 1.

Kapittul 11
Felags ásetingar

Skilhaldsreglur

§ 41. Bókasøvn, sum eru fevnd av hesi løgtingslóg, kunnu gera reglur um skilhald fyri bókasavnið.

Gjøld

§ 42. Bókasøvn kunnu taka gjald fyri tænastur, so sum ljóstøk og postgjald.
Stk. 2. Bókasøvn kunnu áleggja gjald fyri tilfar, ið ikki verður latið inn aftur til ásettu tíðina.

Kapittul 12
Revsiásetingar og gildiskoma

Revsiásetingar

§ 43. Brot á § 29, stk. 1, § 33, stk. 1, § 34, stk. 1, § 36, stk. 1, § 37 og § 40, stk. 1 verða revsað við sekt.
Stk. 2. Brot á reglur, sum eru ásettar við heimild í § 27, stk. 2, kunnu revsast við sekt.
Stk. 3. Løgfrøðiligir persónar koma undir revsiábyrgd sambært kapitli 5 í revsilógini.

Gildiskoma

§ 44. Henda løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2024, og samstundis fer úr gildi løgtingslóg nr. 79 frá 8. mai 2001 um bókasøvn.
Stk. 2. § 24 kemur í gildi dagin eftir, at løgtingslógin er kunngjørd.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Í mars 2020 setti landsstýrismaðurin í uttanríkis- og mentamálum ein arbeiðsbólk at skriva álit um dagføring av bókasavnslógini. Arbeiðssetningurin var at lýsa nærri tey øki í bókasavnslógini, har tørvur var á at dagføra verandi lóggávu við serligum atliti at:

- Ásetingum um universitetsbókasavn
- Áseting av minstamarki fyri útgjaldi av bókasavnsgjaldinum
- Dagføring av stuðulsskipanunum
- Høvuðsbókasavnsuppgávuni
- Talgildum tilfari

Arbeiðsbólkurin handaði landsstýrismanninum álit um dagføring av bókasavnslógini tann 17. september 2020. Dagføringarnar, ið arbeiðsbólkurin skeyt upp, tóku støði í tí arbeiði og teimum álitum, ið áður eru gjørd á bókasavnsøkinum, eins og íblástur var fingin úr bókasavnslóggávu í fleiri Norðurlondum. Bókasavnsmanifestini hjá IFLA-UNESCO (International Federation of Libraries Associations-United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation) vórðu nýtt sum leiðreglur fyri arbeiðinum.

Niðurstøðan hjá arbeiðsbólkinum var, at stóru broytingarnar, sum eru farnar fram í samfelagnum síðani aldarskiftið - ikki minst á útbúgvingarøkinum, á samskiftisøkinum og á tøkniliga økinum - seta alt størri krøv til tænastuveitingarnar á bókasavnsøkinum. Tørvur er tí á umfatandi broytingum í bókasavnslógini.

1.2. Galdandi lóggáva

Fyrsta løgtingslógin á bókasavnsøkinum, løgtingslóg um landsbókasavn, kom í gildi í 1952. Løgtingslógin hevði ásetingar um landsbókasavn, um skylduavhending og um studning til bókasøvn.

Í 1968 kom løgtingslóg um fólkabókasøvn. Í hesum tíðarskeiði vórðu fleiri nýggj fólkabókasøvn sett á stovn. Lógin hevði ásetingar um, at landið rindaði 60 % av rakstrarútreiðslunum hjá fólkabókasøvnum og lat 50 % í byggistudningi. Í lógini um fólkabókasøvn var eisini ein áseting um studning til rithøvundar, ið skriva á føroyskum.

Við løgtingslóg um megin-, fólka- og skúlabókasøvn frá 1988 varð ásetingin um studning til rithøvundar broytt til eina áseting um bókasavnsgjald til rithøvundar svarandi til 8 % av samlaðu játtanini til bókasøvn.

Nýggja lógin skipaði landið í 7 meginbókasavnsdømi við hvør sínum væl útbygda fólkabókasavni. Eisini vóru ásetingar um eitt bókasavnsráð og um skipan av eini bókastovu, staðsett í Norðstreymoy, sum skuldi veita bókasavnstænastur til fólkabókasøvnini, skipa fyri skeiðsvirksemi og býta út bókasavnsgjaldið. Framsøkna ætlanin um at skipa landið við meginbókasøvnum, varð tó ongantíð veruleiki, og ætlanin um at skipa bókastovu í Norðstreymoy, varð heldur ikki framd. Í seinni lógarbroyting vórðu hesar uppgávur lagdar til Landsbókasavnið.

Skúlabókasøvnini, sum longu í 1979 vórðu umrødd í fólkaskúlalógini, fingu sín egna kapittul í lógini um megin-, fólka- og skúlabókasøvn við ásetingum um, at landið lat 60 % í studningi

til undirvísingartilfar og undirvísingaramboð. Stuðulsskipanin til fólkabókasøvn við 60 % í rakstrarstuðli og 50 % í byggistudningi helt fram.

Í 2001 kom løgtingslóg um bókasøvn, sum savnaði lóggávuna á bókasavnsøkinum í eina lóg. Meginbókasøvnini, sum ikki vóru fingin at virka, vórðu strikað úr lógini. Rakstrarstuðulin til fólkabókasøvnini varð nú ásettur til í mesta lagi 60 % av góðkendu fíggjarætlanini fyri tað árið.

Í 2004 var aðalorðaskifti á Løgtingi um stuðulsveitingar á mentanarøkinum. Í álitinum varð ásannað, at samsvar ikki var millum játtanir og tørv, og at tað tí var neyðugt antin at játta væl fleiri pengar til endamálini ella at endurskoða lógar- og játtanargrundarlagið. Í álitinum mælti Mentamálaráðið til, at kommunurnar átaka sær størri fíggjarliga ábyrgd av tí mentanartilboði, sum stendur lokalsamfelagnum í boði. Álitið mælti til at endurskoða bókasavnslógina við atliti at ásetingunum um stuðulsgrundarlag og meginbókasøvn.

Bókasavnslógin varð dagførd í 2005 við tilmælunum frá álitinum um stuðulsveitingar á mentanarøkinum. Stuðulin til fólkabókasøvn varð lækkaður til at verða roknaður í mun til játtaðu upphæddina á løgtingsfíggjarlógini, tó í mesta lagi 40 % av góðkendari fíggjarætlan, og kapittulin um meginbókasøvn varð strikaður.

Í 2007 mælti ein arbeiðsbólkur undir Mentamálaráðnum til at lata kommunurnar bera raksturin av fólkabókasøvnunum.

Í 2013 lótu umboð fyri Landsbókasavnið og Fróðskaparsetur Føroya úr hondum eitt álit um skipan av universitetsbókasavni, og í 2014 varð mælt til samráðingar millum land og kommunur um at býta landið upp í bókasavnsøki við hvør sínum meginbókasavni, og at skipa samstarv um talgildar bókasavnstænastur.

Í 2018 varð aftur ein roynd gjørd at koma á mál við dagføringum av bókasavnslógini, serliga til tess at skipa Landsbókasavnið sum universitetsbókasavn. Hóast drúgvu tilgongdina er eingin broyting gjørd í bókasavnslógini síðan 2005.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Endamálið við hesum lógaruppskoti er at fáa lógarverkið á bókasavnsøkinum dagført, tí galdandi bókasavnslóg á fleiri økjum ikki er nøktandi. Síðani galdandi bókasavnslóg, løgtingslóg nr. 79 frá 8. mai 2001 um bókasøvn, sum broytt við løgtingslóg nr. 148 frá 20. desember 2005, varð sett í gildi, hevur samfelagið á fleiri økjum verið fyri stórum broytingum.

Internetið og talgildingin hava havt við sær stórar broytingar, ið eisini eiga at síggjast aftur á bókasavnsøkinum. Her verður serliga hugsað um atgeingi til føroyskar ljóðbøkur á netinum, ikki minst fyri tey, ið ikki fáa lisið prentaðan tekst, men eisini um varðveiting og avhending av talgildum útgávum. Harafturat er stór menning farin fram á útbúgvingarøkinum, ið eigur at síggjast aftur í bókasavnslógini. Víst hevur eisini verið á, at tørvur er á antin at tillaga ella avtaka stuðulsskipanirnar í bókasavnslógini, tí tær tykjast ikki at virka eftir ætlan. Eisini er tørvur á at dagføra skipanirnar við bókasavnsgjaldi og skylduavhending, so at tilskilað verður, at lóggávan eisini fevnir um talgilt tilfar.

Endamálið við lógaruppskotinum er at styrkja bóksavnsøkið, so føroysku fólkabókasøvnini, eisini í framtíðini, veita fjølbroyttar tænastur í góðari góðsku til allar borgarar í landinum.

Skúlabókasøvnini skulu, sbrt. § 23, stk. 2 í løgtingslóg nr. 125 frá 20. juni 1997 um fólkaskúlan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 85 frá 16. mai 2022, virka sum námsfrøðiligir tænastudeplar og skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum, eisini frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum. Bókasøvnini á Fróðskaparsetri Føroya og øðrum hægri útbúgvingum skulu veita lesandi, lærarum og granskarum holla universitetsbókasavnstænastu. Landsbókasavnið skal, sum tjóðbókasavn, universitetsbókasavn, vísindabókasavn og høvuðsbókasavn, standa á odda fyri menningini av bókasavnsøkinum í Føroyum.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Við lógaruppskotinum verður staðfest, at øll bókasøvn, ið eru alment fíggjað ella fáa almennan stuðul, mynda bókasavnskervi landsins og taka lut í samstarvinum millum bókasøvn.

Ein nýskipan við lógaruppskotinum er eitt bókasavnsráð, ið skal ráðgeva politisku skipanini í bókasavnsmálum og koma við tilmæli um menning av bókasavnsøkinum.

Ætlanin er at styrkja samstarvið millum fólkabókasøvn, og áseta, at øll fólkabókasøvn skulu hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella við bókavarðaútbúgving. Endamálið er at tryggja, at fólkabókasøvnini verða rikin á bókasavnsfakliga haldgóðum grundarlagi og harvið veita fakliga nøktandi tænastur. Lagt verður upp til, at fleiri bókasøvn kunnu samstarva um at seta fólk í starv, ella at eitt fólkabókasavn ger samstarvsavtalu við annað fólkabókasavn, sum hevur starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi.

Skúlabókasøvn hava stóran týdning fyri læring og fyri menning av talgildari búgving, og við lógaruppskotinum verður áherðsla løgd á, at allir skúlar skulu hava eitt skúlabókasavn. Eisini frískúlar, eftirskúlar, serskúlar, fólkaháskúlar og húsarhaldsskúlar skulu sambært lógaruppskotinum hava skúlabókasøvn.

Við lógaruppskotinum er ætlanin at styrkja og menna universitetsbókasavnið á Fróðskaparsetri Føroya, so tað tryggjar granskarum, undirvísarum, lesandi og øðrum neyðuga atgongd til tilfar og bókasavnstænastur. Ætlanin er, at Landsbókasavnið skal røkja uppgávuna. Í lógaruppskotinum verður tí eisini lagt upp til, at Landsbókasavnið hevur neyðugar førleikar at veita universitetsbókasavnstænastu.

Í lógaruppskotinum er ásett, at partar av høvuðsbókasavnstænastuni, at samskipa keyp av bókum og øðrum tilfari til bókasøvnini, innbinding, skeiðsvirksemi og líknandi, kunnu verða lagdir til eitt av fólkabókasøvnunum at røkja. Tað er landsstýrismaðurin og viðkomandi kommuna, ið gera avtalu um, hvørjar partar av høvuðsbókasavnstænastuni, talan er um.

Við lógaruppskotinum er ætlanin at skipa fyri, at allar tær ljóðbøkur, sum Ljóðbókatænastan á Landsbókasavninum hevur framleitt til fólk, ið ikki kunnu lesa prentaðan tekst, verða atkomuligar hjá øllum.

Ásetingarnar um bókasavnsgjald eru í lógaruppskotinum dagførdar við áseting um bókasavnsgjald til talgilt tilfar á netinum. Eisini verður heimilað landsstýrismanninum at áseta, at bókasavnsgjald, sum er minni enn kr. 500 til hvønn móttakara, ikki verður útgoldið.

Ásetingin um, at eftirlivandi hjúnafelagi hevur rætt til bókasavnsgjald er óbroytt.

Avhendingarskyldan er støðið undir tjóðbókaskránni, og við lógaruppskotinum verða ásetingar um talgilt tilfar, tónleik og film nágreinaðar.

Ásetingarnar um vernd av mentanararvi, so sum bøkur, handrit og onnur verk, bæði í almennari og privatari ogn, er óbroytt. Ásetingin skal tryggja, at føroyskur mentanararvur ikki verður fluttur av landinum uttan við loyvi frá landsstýrismanninum.

Við lógaruppskotinum verða stuðulsjáttanirnar til rakstur og íløgur til fólkabókasøvn og undirvísingartilfar og undirvísingaramboð til skúlabókasøvn tiknar av.

Í staðin verður heimilað landsstýrismanninum at lata stuðul til menning av fólkabókasavnstænastum. Stuðul verður latin til verkætlanir eftir umsókn. Stuðulin er bæði ætlaður til menning av fólkabókasavnstænastum í teimum kommunum, har eingi fólkabókasøvn eru, og til menning av nýggjum tænastum á verandi fólkabókasøvnum. Landsbókasavnið umsitur stuðulin.

Við ásetingum um bókasavnssamstarv og bókasavnsráð verður størri dentur lagdur á samstarv og menning á bókasavnsøkinum.

1.5. Ummæli og ummælisskjal

Lógaruppskotið hevur verið til ummælis hjá:

- Stjórnarráðunum
- Kommunufelagnum
- Kappingareftirlitinum
- Fróðskaparsetri Føroya
- Vinnuháskúlanum
- Fjølriti
- Felagnum Føroysk Bókaforløg
- Rithøvundafelagnum
- Sjóndeplinum
- Føroya Blindafelag
- Felagnum fyri Lesi- og skriviveik
- Føroya Lærarafelag
- Føroya Pedagogfelag
- Námi
- Undirvísingarstýrinum
- Sjónámi
- Húsarhaldsskúla Føroya
- Føroya Fólkaháskúla
- Rásini
- Ítróttaháskúlanum í Suðuroy
- Føroya Eftirskúla
- Eftirskúlanum Brúgvin í Skálavík
- Frískúlanum Kelduni
- Frískúlanum í Havn
- Lítlaskúla
- Skúlanum á Trøðni
- Granskingarráðnum
- Landsbókasavninum

- Tjóðsavninum
- Tjóðskjalasavninum
- Listasavni Føroya
- Havstovuni
- Jarðfeingi
- Umhvørvisstovuni
- LISA
- Bókavarðafelagnum
- Leikarafelag Føroya
- Felagnum Føroysk Myndlistafólk
- Felagnum Føroyskir Yrkisfotografar
- Felagnum Føroysk Miðlafólk

Tá ið hoyringarfreistin var úti, vóru viðmerkingar komnar frá Kommunufelagnum, Undirvísingarstýrinum, Føroya Lærarafelag, Yrkisfelagnum Miðnám, Miðnámi á Kambsdali, Fjølriti, Rihøvundafelagi Føroya, Arnbirni Ó. Dalsgarð og Martini Næs. Kappingareftirlitið, Umhvørvis- og vinnumálaráðið, Heilsumálaráðið og Almannamálaráðið svaraðu, at tey ikki høvdu viðmerkingar til uppskotið.

Kommunufelagið
Kommunufelagið vísir á, at lógaruppskotið staðfestir eitt ógreitt uppgávu- og ábyrgdarbýti á bókasavnsøkinum, at lógaruppskotið gevur landsstýrismanninum høvi at stýra kommununum niður í smálutir og at geva kommununum kravboð. Kommunufelagið tekur ikki undir við ásetingunum um, at fólkabókasøvn skulu hava starvsfólk við bókasavnsfakligari útbúgving í starvi, og at landsstýrismaðurin kann geva kommunum boð um at fáa hølisviðurskifti í rættlag.

Kommunufelagið tekur ikki undir við at ætlanunum um at broyta verandi stuðulsskipan, so at stuðul verður latin øllum kommunum eftir fólkatali, eisini teimum, sum ikki hava fólkabókasøvn. Kommunufelagið mælir í staðin til, at stuðulsjáttanin verður tikin av, og at upphæddin verður flutt kommunum sum partur av eini fíggjarligari uppgerð.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Tikið verður undir við at strika ásetingarnar í kapitli 3 um at landsstýrismaðurin kann geva kommununum boð um ymisk viðurskifti á fólkabókasøvnunum.

Uppskotið um at rakstrarstuðulin til bókasøvn verður býttur út til allar tær 29 kommunurnar í landinum verður broytt. Í staðin verður skotið upp, at landsstýrismanninum verður heimilað at veita stuðul til menning av bókasavnstænastum. Stuðulin er bæði ætlaður til menning av bókasavnstænastum í kommunum, har einki fólkabókasavn er, og til menning av nýggjum tænastum á verandi bókasøvnum.

Hildið verður fast við, at fólkabókasøvn skulu hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving. Í mun til galdandi skipan, har leiðarin á fólkabókasavninum skal vera bókavørður, so er skipanin smidligari, við tað at tey fólkabókasøvn, ið ikki hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi, í staðin kunnu samstarva við eitt fólkabókasavn, ið hevur starvsfólk við viðkomandi útbúgving. Kravið, um at fólkabókasøvn hava starvsfólk við bókasavnsfakligari útbúgving, er eisini galdandi í londunum kring okkum.

Hildið verður ikki, at tað er skynsamt, at samlaða játtanin til fólkabókasøvnini minkar, tí bókasavnsøkið er í eini menningartilgongd, ikki minst á tí talgilda økinum. Tikið verður tí ikki undir við, at stuðulsjáttanin til fólkabókasøvn verður flutt kommununum sum liður í eini fíggjarligari uppgerð. Ætlanin er at samráðast við kommunurnar um, hvussu stuðulin til menning av bókasavnstænastum verður raðfestur.

Undirvísingarstýrið
Undirvísingarstýrið metir, at hugtakið lívlong læring eigur at verða strikað í § 11, stk. 1 (flutt til § 11, stk. 2), tí tey meta, at hugtakið er óviðkomandi á fólkaskúla- og miðnámsskúlastøði. Undirvísingarstýrið heldur, at orðingarnar í § 11, stk. 2 (flutt til § 11, stk. 1), § 13, stk. 1 og § 14, stk. 1, um at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum, er ov stirvin.

Undirvísingarstýrið heldur ikki, at tað er neyðugt, at landsstýrismaðurin skal góðkenna samstørv millum skúlar um skúlabókasøvn.

Undirvísingarstýrið eftirlýsir eisini, at fíggjarligu avleiðingarnar av lógaruppskotinum verða greinaðar nærri.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Við hugtakinum lívlangari læring verður vísst til týdningin, ið skúlabókasøvn hava sum grundarlag undir, at næmingar nema sær læring alt lívið.

Ásetingin um at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum skal tryggja øllum næmingum atgongd til eitt skúlabókasavn. Skúlabókasøvn kunnu skipast saman við einum fólkabókasavni ella einum skúlabókasavni í einum øðrum skúla. Eitt nú kunnu smærru skúlarnir bjóða skúlabókasavnstænastu í samstarvi við eitt annað bókasavn.

Tikið verður undir við, at tað ikki er neyðugt, at landsstýrismaðurin góðkennir samstarv millum bókasøvn.

Ásetingin í § 14 um skúlabókasøvn í frískúlum, eftirskúlum, serskúlum er nágreinað, so tað er greitt, at hon fevnir um øll undirvísingartilboð, ið fáa almennan stuðul, og harvið eisini fólkaháskúlar og húsarhaldsskúlar.

Fíggjarligu avleiðingarnar eru greinaðar nærri í viðmerkingunum.

Føroya Lærarafelag
Føroya Lærarafelag mælir til, at ein skúlabókavørður er fastur limur í bókasavnsráðnum.

Føroya Lærarafelag heldur, at ein lærari við skúlabókavarðaútbúgving er eins væl skikkaður at røkja starvið á einum bókasavni, har fólkabókasavnið og skúlabókasavnið eru í felags hølum, sum eitt starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving.

Mælt verður til, at orðingin, um at skúlastýrið er umboðað í bókasavnsnevndini, verður broytt til, at skúlaleiðarin er umboðaður í nevndini.

Føroya Lærarafelag heldur, at skúlabókavørðurin, umframt at menna førleikar hjá næmingum sambært § 11, stk. 1 (flutt til § 11, stk. 2), skal menna førleikar hjá lærarum.

Føroya Lærarafelag mælir til, at allir skúlar fáa eina serstaka játtan til at røkja skúlabókasavnsuppgávuna, at skúlabókasavn verður á øllum skúlum, og at krav verður sett um útbúnar skúlabókavørðir.

Føroya Lærarafelag mælir til, at NÁM ráðgevur og vegleiðir skúlabókasøvnum saman við Landsbókasavninum.

Føroya Lærarafelag mælir til, at Landsbókasavnið, sum universitetsbókasavn, skipar fyri útbúgving heldur enn undirvísing.

Føroya Lærarafelag eftirlýsir eina neyvari greining av fíggjarligu avleiðingunum av lógaruppskotinum.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Tikið verður undir við, at ein skúlabókavørður er limur í bókasavnsráðnum.

Útbúgvingin til skúlabókavørð kann ikki javnsetast við eina hægri bókasavnsfakliga útbúgving. Tí verður ikki tikið undir við, at skúlabókavørðir eru eins væl skikkaðir at røkja starv á fólkabókasøvnum sum starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving. Ein skúlabókavørður er tó væl skikkaður at reka eitt av smærru fólkabókasøvnunum, um tað verður gjørt í samstarvi við annað fólkabókasavn, ið hevur starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella við bókavarðaútbúgving í starvi.

Tikið verður ikki undir við uppskotinum um, at skúlabókavørðurin skal menna førleikarnar hjá lærarum.

Tað ber í løtuni ikki til at taka útbúgving sum skúlabókavørður í Føroyum. Hildið verður tí, at tað, sum støðan er, er eitt órímiligt krav, at allir skúlar skulu hava skúlabókasøvn við útbúnum skúlabókavørðum. Tikið verður tó undir við, at skúlabókasøvn í mest møguligan mun eiga at hava útbúnar skúlabókavørðir.

Tikið verður ikki undir við at NÁM verður sett inn í § 11, stk. 4. NÁM er ein stovnur, ið veitir tænastur og undirvísingarmiðlar til skúlaverkið. Lógaruppskotið hevur ikki ávirkan á hetta, og ætlanin er ikki at broyta verandi skipan.

Tikið verður ikki undir við at undirvísing verður broytt til útbúgving. Tað er ikki uppgávan hjá Landsbókasavninum at virka sum útbúgvingarstovnur ella lærustovnur. Orðingin undirvísing verður í staðin broytt til vegleiðing.

Avgerð um at skipa útbúgvingina til skúlabókavørð má takast av myndugleikunum á útbúgvingarøkinum. Landsbókasavnið kann veita ráðgeving og verða partur av undirvísingini á útbúgvingini.

Fíggjarligu avleiðingarnar eru greinaðar nærri í viðmerkingunum.

Yrkisfelagið Miðnám
Yrkisfelagið Miðnám saknar eitt kanningargrundarlag fyri ásetingunum um bókasøvn í miðnámsskúlunum.

Yrkisfelagið mælir frá, at skúlabókasøvn á miðnámsskúlum verða løgd saman við skúlabókasøvnum á øðrum skúlum, tí skúlabókavørðirnir á miðnámsskúlabókasøvnunum eru lærarar á miðnámi, ið kenna tørvin hjá næmingunum í mun til at læna bøkur til uppgávur á miðnámsskúlastigi.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Í lógaruppskotinum eru ongar ásetingar, sum broyta innihaldið og skipanina av skúlabókasøvnum í miðnámsskúlunum. Ásett verður, at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum. Tað skal tó bera til at skipa eitt skúlabókasavn saman við øðrum skúla. Í dag eru tað miðnámsskúlalærarar, ið eru skúlabókavørðir í miðnámsskúlunum. Ætlanin er ikki at broyta ta skipanina.

Tá farið verið undir arbeiðið við eini nýggjari kunngerð fyri skúlabókasøvn á miðnámsskúlaøkinum, er tað eitt høvi at gera nærri kanningar, sum kunnu verða grundarlag undir skipanini av skúlabókasøvnunum í miðnámsskúlunum.

Miðnám á Kambsdali
Miðnám á Kambsdali vil hava, at skúlabókavørðir innstilla ein lim til bókasavnsráðið.

Víst verður á, at heimildin í § 11, stk. 3 um samstarv millum skúlar um skúlabókasøvn ikki má brúkast til at tvinga samstarv í lag, har tað ikki er ynskiligt.

Miðnám á Kambsdali vil varðveita skipanina við at tað eru lærarar á miðnámi, ið røkja uppgávuna at vera skúlabókavørðir og tey ynskja at verða hoyrd í tilgongdini at gera nýggja kunngerð á økinum.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Tikið verður undir við, at skúlabókavørðir á miðnámsskúlum kunna innstilla limir til bókasavnsráðið.

Ætlanin er ikki, at ásetingin í § 11 stk. 3 skal taka skúlabókasøvn í miðnámsskúlunum av. Ásetingin er ætlað at gera tað møguligt hjá smærri skúlum at samstarva við aðrar skúlar ella fólkabókasøvn um bókasavnstænastur. Ætlanin er ikki at tvinga ein miðnámsskúla inn í eitt samstarv, ið tey ikki ynskja at verða partur av, men heldur at tryggja, at næmingar í øllum skúlum hava atgongd til eitt skúlabókasavn.

Fjølrit
Fjølrit vísir á viðurskiftini viðvíkjandi upphavsrætti, eitt nú í mun til ásetingina í § 22, stk. 2 um at bókasavnsgjaldið til eftirlivandi hjúnafelaga verður tikið av. Fjølrit vísir á, at tørvur er á nærri greining av bókasavnsgjaldinum í mun til upphavsrætt.

Fjølrit tekur undir við leistinum, ið skotin er upp um, at Landsbókasavnið kann framleiða ljóðbøkur til onnur enn blind og sjónveik, treytað av at nevnda tilfar ikki er framleitt ella er í umbúna at verða framleitt av øðrum. Tó verður skotið upp, at Landsbókasavnið skal rinda viðurlag fyri rættin at framleiða ljóðbókina. Eisini heldur Fjølrit, at avdráttartíðarskeiðið, ið er nevnt í § 24, stk. 2, eigur at verða stytt.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Spurningurin, um bókasavnsgjaldið skal fatast sum eitt viðurlag knýtt at upphavsrættinum, ella sum ein mentanarlig stuðulsskipan, er ikki einfaldur at svara. Í londunum kring okkum verður

bókasavnsgjaldið í summum førum fatað sum eitt viðurlag, ið er tongt at upphavsrættinum, meðan tað í øðrum londum verður fatað sum ein mentanarlig stuðulsskipan.

Í galdandi lóggávu hevur eftirlivandi hjúnafelagi rætt til at fáa útgoldið bókasavnsgjaldið, tá høvundur doyr. Rætturin til bókasavnsgjald er bert galdandi fyri hjúnafelaga, so leingi hjúnafelagin er á lívi.

Í lógaruppskotinum, sum fór til hoyringar, var í § 22, stk. 2 ásett, at eftirlivandi hjúnafelagi varðveitir rættin til bókasavnsgjald, tó bert um eftirlivandi hjúnafelagi hevur fingið bókasavnsgjald útgoldið áðrenn 1. januar 2024.

Í Danmark varð rætturin til bókasavnsgjald til eftirlivandi hjúnafelaga tikin av í 2003. Rætturin fevndi tá um rættin hjá hjúnafelaga, fyrrverandi hjúnafelaga, sambúgva ella børnum undir 18 ár. Upphæddin var helvtin av bókasavnsgjaldinum til høvundin og eftirlivandi, ið høvdu fingið bókasavnsgjald áðrenn 2003, varðveittu rættin til bókasavnsgjaldið.

Í Danmark verður bókasavnsgjaldið fatað sum ein mentanarlig stuðulsskipan, ið skal stuðla undir mentanarligari framleiðslu í Danmark. Bókasavnsgjaldið verður sostatt ikki fatað sum eitt viðurlag, ið er knýtt at upphavsrættinum. Í Danmark hevði tað týdning at fata bókasavnsgjaldið sum eina kollektiva mentanarliga stuðulsskipan, tí ES-kommissjónin metti, at tað var í ósamsvari við ES-sáttmálan, at munur varð gjørdur á donskum ríkisborgarum og øðrum ES-borgarum við tað, at bókasavnsgjald bert verður rindað teimum, ið skriva á donskum. Danska stjórnin førdi hinvegin fram, at bókasavnsgjaldið er ein mentanarlig stuðulsskipan, ið skal verja danska mentan og danskt mál. ES boðaði í 2007 donskum myndugleikum frá, at málið varð slept.

Í Noregi verður bókasavnsgjaldið fatað sum eitt viðurlag, ið er mentanarpolitiskt grundað og skal fremja mál og bókmentir á norskum og vera ein partur av lívsgrundarlagnum hjá norskum høvundum. Skipanin er mentanarpolitisk og kollektiv og harvið ikki bygd á upphavsrætt. Fört verður fram, at var viðurlagið knýtt at upphavsrættinum, so skuldi skipanin eisini fevnt um tey, ið hava avtalað seg til rættindi (so sum forløg) ella tey, ið arva rættindi. Tá hevði skipanin verið individuel og eisini fevnt um rættindahavarar uttanlands.

Í Álandi er ein skipan við stuðli og starvsløn til rithøvundar. Ein partur av bókasavnsgjaldinum fer til minni múgvandi høvundar. Harafturat kunnu álendingar søkja úr finsku skipanini, har bókasavnsgjaldið verður fatað sum viðurlag fyri upphavsrætt og kann arvast.

Í Svøríki og Finnlandi byggir skipanin á uppteljing av útláni, og bókasavnsgjaldið kann fara í arv og er galdandi so leingi, sum upphavsrætturin er í gildi, tað vil siga í 70 ár frá tí, at høvundurin doyr.

Í Íslandi hava eftirlivandi hjúnafelagi, sambúgvi og børn undir 18 ár rætt til hálvt bókasavnsgjald. Í Grønlandi hava eftirlivandi hjúnafelagi og sambúgvi rætt til fult bókasavnsgjald.

Í Føroyum avmarkar verandi lóggáva móttakaraskaran av bóksavnsgjaldi til høvundan sjálvan og eftirlivandi hjúnafelaga.

Tað er ógreitt, um bókasavnsgjaldið í verandi lóggávu verður fatað sum eitt viðurlag, ið er tongt at upphavsrættinum ella er ein mentanarlig stuðulsskipan, ið skal stimbra føroyskt mál og føroyska mentan.

Ætlanin er tí at lýsa málið nærri í samstarvi við viðkomandi partar, og tá verður støða tikin til, hvussu farið verður víðari fram. Uppskotið, um at eftirlivandi hjúnafelagi ikki longur skal hava rætt til bókasavnsgjald, er tí strikað.

Lógaruppskotið setur í § 24, stk. 2 karmar fyri avtalum millum Landsbókasavnið og rættindahavarar um rættin til útgávu av ljóðbókum til almenningin. Lagt verður upp til eina skipan, har nærri treytir verða avtalaðar millum partarnar. Endamálið við ásetingini er at fáa allar tær ljóðbøkur, ið eru framleiddar til blind og sjónveik, út til almenningin.

Rithøvundafelag Føroya
Rithøvundafelagið ger vart við at ásetingin í § 22, stk. 2 um at taka av bókasavnsgjaldið til eftirlivandi hjúnafelaga eigur at verða lýst nærri.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Víst verður til svarið til Fjølrit omanfyri.

Martin Næs
Martin Næs saknar eina skilagóða grund til at broyta ásetingina í galdandi lóggávu um at eftirlivandi hjúnafelagar hava rætt til bókasavnsgjald.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Víst verður til svarið til Fjølrit omanfyri.

Arnbjørn Ó. Dalsgarð.
Víst verður á, at tað viðvíkjandi innrætting av bókasavnshølum eigur at verða nágreinað, hvørjir brúkarabólkarnir eru, til dømis smábørn, eldri fólk, ung og lesandi, ið atlit skulu verða tikin at.

Hildið verður ikki, at tað er neyðugt, at eitt bókasavn, sum átekur sær partar av høvuðsbókasavnstænastuni, hevur somu bókasavnsskipan sum Landsbókasavnið.

Viðmerkingar til ummælisskrivið
Tikið verður undir við viðmerkingini til § 7 (flutt til § 8) um at nevna dømi um brúkarabólkar, ið innrættingin av bókasavnshølum í mestan mun skal taka atlit at. Dømi um brúkarabólkar eru nevndir í viðmerkingunum til § 8.

Tikið verður undir við, at eitt fólkabókasavn kann røkja partar av høvuðsbókasavnstænastuni, hóast fólkabókasavnið hevur aðra bókasavnsskipan enn Landsbókasavnið.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Fyri kommunurnar
Fyri kommunurnar eru fíggjarligu avleiðingarnar av lógaruppskotinum, at stuðulsskipanirnar í galdandi lóggávu verða tillagaðar soleiðis, at fólkabókasøvnini ikki longur fáa stuðul til rakstur.

Í staðin verður landsstýrismanninum heimilað at veita stuðul til menning av fólkabókasavnstænastum, og allar kommunur kunnu søkja um stuðul til at menna teirra fólkabókasavnstænastur.

Í galdandi lóggávu frá 2005 er ásett, at frá og við fíggjarárinum 2006 skal árliga studningsprosentið roknast í mun til játtaðu upphæddina á løgtingsfíggjarlógini. Studningsprosentið er tó í mesta lagi 40 % av góðkendu fíggjarætlanini. Studningsprosentið var áður 60 % av góðkendari fíggjarætlan.

Í 2005 var rakstrarjáttanin til fólkabókasøvn 5,174 mió. kr. Í 2006 lækkaði játtanin til fólkabókasøvn til 3,474 mió. kr. og í 2013 lækkaði játtanin til fólkabókasøvn til 2,844 mió. kr. Hetta komst av, at umsitingargjøld, ið Landsbókasavnið álegði fólkabókasøvnunum, vórðu flutt av játtanini til stuðul, og í staðin løgd afturat rakstrarjáttanini hjá Landsbókasavninum. Játtanin frá landinum til rakstur av fólkabókasøvnum var í 2022 framvegis 2,844 mió. kr.

Hildið verður, at stuðulsskipanirnar í galdandi lóggávu ikki í nóg stóran mun virka eftir ætlan. Í 2022 høvdu fólkabókasøvnini eina samlaða fíggjarætlan upp á 18,308 mió. kr., harav 16,650 mió. kr. vórðu góðkendar sum grundarlag fyri at fáa rakstrarstuðul frá landinum.

Talva 1. Góðkendur og fráboðaður stuðul 2021 og stuðulsprosent

Navn	Fíggjarætlan 2022	Góðkend fíggjarætlan í alt	Fráboðaður max. stuðul 2021	Stuðulspct
Bókasavnið við Løkin	1.178.000 kr.	750.000 kr.	178.918 kr.	24
Býarbókasavnið	10.196.000 kr.	9.780.000 kr.	1.284.352 kr.	13
Fuglafjarðar bókasavn	1.133.500 kr.	972.000 kr.	170.022 kr.	17
Bókasavnið í Eysturkommunu	454.000 kr.	386.000 kr.	93.376 kr.	24
Hvalbiar skúlabókasavn	50.000 kr.	31.642 kr.	9.937 kr.	31
Hvalvíkar bókasavn	298.725 kr.	247.800 kr.	43.946 kr.	18
Klaksvíkar bókasavn	2.130.000 kr.	1.997.000 kr.	491.217 kr.	25
Kvívíkar skúlabókasavn	175.500 kr.	157.000 kr.	58.059 kr.	37
Nes bókasavn	264.000 kr.	202.000 kr.	46.321 kr.	23
Sandoyar meginskúli	99.500 kr.	87.000 kr.	25.339 kr.	29
Sands bókasavn	275.000 kr.	255.000 kr.	58.490 kr.	23
Stranda bókasavn	200.000 kr.	164.000 kr.	36.839 kr.	22
Sunda bókasavn, Oyrabakki	258.000 kr.	236.000 kr.	74.435 kr.	32
Sørvágs bókasavn	220.500 kr.	152.000 kr.	35.234 kr.	23
Tvøroyrar bókasavn	159.000 kr.	128.000 kr.	41.678 kr.	33
Vága bókasavn	191.500 kr.	161.000 kr.	47.269 kr.	29
Vágs bókasavn	742.800 kr.	722.800 kr.	100.684 kr.	14
Vestmanna bókasavn	281.825 kr.	221.000 kr.	47.885 kr.	22
	18.307.850 kr.	16.650.242 kr.	2.844.001 kr.	

Í talvu 1 omanfyri sæst, at einki av fólkabókasøvnunum eftir galdandi skipan fær meir enn 37 % í stuðli til rakstur, meðan tey allar flestu fáa nógv minni, heilt niður í 13 % av góðkendari fíggjarætlan.

Orsøkin til at stuðulsprosentið er so ymiskt, er at stuðulin í stóran mun er tillutaður eftir, hvat fólkabókasøvnini hava fingið í sín part árið fyri. Hetta fyri at hava ein ávísan stabilitet á fólkabókasøvnunum, tí játtanin til endamálið hevur seinastu árini verið tann sama. Hetta hevur tó havt við sær, at tær kommunur, ið menna teirra bókasavnstænastur, ikki hava fingið tilsvarandi stuðul frá landinum, og at tær hava fíggjað menningina sjálvar. Hetta sæst serliga aftur í rakstrarstuðlinum til Býarbókasavnið í Havn, í Vági, í Fuglafirði og í Hvalvík.

Klaksvíkar Bókasavn og Bókasavnið við Løkin fáa ávikavist 25 % og 24 % í rakstrarstuðli av góðkendari fíggjarætlan.

Skuldi stuðulin til fólkabókasøvnini verið 40 % av góðkendari fíggjarætlan, hevði tað í 2022 verið neyðugt við ein játtan til fólkabókasøvnini upp á 6,660 mió. kr., sum er meir enn tvífalt ta játtan, sum varð sett av til endamálið á løgtingsfíggjarlógini.

Tær kommunur, ið ikki hava fólkabókasøvn, kunnu sambært lógaruppskotinum søkja um stuðul til at seta á stovn eitt fólkabókasavn ella til á annan hátt at menna bókasavnstænastuna í kommununi. Í smærru kommununum kann tað snúgva seg um at skipa eitt samstarv við eitt bókasavn í eini aðrari kommunu. Bókasavnstænasturnar í smærru kommununum kunnu eisini vera bókakassar, tiltøk, talgildar tænastur ella annað. Stuðul verður tó ikki latin til bygging av fólkabókasøvnum.

Á verandi bókasøvnum kann stuðul eitt nú verða latin til at innrætta ein part av fólkabókasavninum til barnabókasavn ella til at menna bókasavnstænastur til ung, eitt nú við denti á tónleik, film ella list. Nýggjar bókasavnstænastur kunnu eisini verða mentar til tilflytarar, til eldri fólk og til fólk til serligum tørvi. Nýggjar bókasavnstænastur kunnu eisini verða mentar, har bókasavnið skipar fyri tiltøkum til ymsar málbólkar.

Fíggjarligar avleiðingar eru sostatt fyri einstøku fólkabókasøvnini, sum antin missa rakstrarstuðul ella fáa stuðul til menning av bókasavnstænastum.

Ásetingin í galdandi lóggávu um stuðul til íløgur í bókasavnshøli hevur bert verið brúkt í tveimum førum. Í 2004 fekk Gøtu bókasavn 363.823 kr. í stuðli og Sands bókasavn fekk í árunum 2006-2009 2,5 mió. kr. í stuðli. Søkt hevur verið um stuðul til aðrar útbyggingar, men játtan hevur ikki verið tøk til endamálið á løgtingsfíggjarlógini. Við lógaruppskotinum verður ásetingin um stuðul til íløgur í bókasavnshøli tikin av.

Ásetingin um stuðul til undirvísingartilfar og undirvísingaramboð til skúlabókasøvn, sum í galdandi lóggávu er 60 % av góðkendari fíggjarætlan, verður við lógaruppskotinum tikin av. Eingin sjálvstøðug játtan hevur verið til endamálið. Stuðul hevur í einstøkum førum verið roknaður sum partur av játtanini til fólkabókasøvn. Ein stórur partur av skúlabókasøvnunum hava ikki fingið stuðul eftir hesi skipan.

Í galdandi fólkaskúlalóggávu er ásett, at skúlabókasavn skal vera í hvørjum sjálvstøðugum skúla. Tað vil siga, at í skúlum, har næmingatalið er minni enn 20, er einki krav um skúlabókasavn. Skipanin byggir á útrokning av tímatali, har játtanin til skúlabókavørðir er 2,98 klokkutíma fyri hvønn næming um árið. Tó verða fyrstu 20 næmingarnir á hvørjum skúla mótroknaðir.

Við lógaruppskotinum, verður ásett, at allir skúlar skulu hava eitt skúlabókasavn. Broytingin hevur við sær, at bókasavnstænastur eisini verða veittar á teimum smærri skúlunum, soleiðis at allir næmingar í landinum, hava atgongd til eitt skúlabókasavn.

Í fólkaskúlanum eru útreiðslur til lønir til skúlabókavørðir roknaðar eftir næmingatalinum í skúlanum. Bert fólkaskúlar við fleiri enn 20 næmingum fáa tímar til lønir til skúlabókavørðir. Útreiðslurnar, ið standast av broytingini í lógaruppskotinum, eru lýstar í talvuni niðanfyri, verður mótrokningin fyri fyrstu 20 næmingarnar á skúlanum tikin av.

Talva 2 Mótrokning í tímum til skúlabókavørðir fyri fyrstu 20 næmingarnar

Skúli	Næmingatal	Mótroknaðir næmingar
Skúlin á Fløtum	745	20
á Skúlatrøð	678	20
Eysturskúlin	515	20
Runavíkar skúli	446	20
Skúlin við Løgmannabreyt	387	20
Hoyvíkar skúli	355	20
Skúlin á Giljanesi	281	20
Skúlin á Argjahamri	386	20
Skúlin við Streymin	209	20
Fuglafjarðar skúli	282	20
Tvøroyrar skúli	217	20
Sankta Frans skúli	333	20
Skúlin í Eysturkommunu	244	20
Vágs skúli	229	20
Tofta skúli	203	20
Vestmanna skúli	170	20
Stranda skúli	145	20
Sørvágs skúli	168	20
Kollafjarðar skúli	129	20
Hvalbiar skúli	77	20
Sandoyar Meginskúli	73	20
Skála skúli	67	20
Hvalvíkar skúli	27	20
Velbastaðar skúli	21	20
Sands skúli	32	20
Eiðis skúli	82	20
Kvívíkar skúli	59	20
Skúlin á Fossánesi	24	20
Viðareiðis skúli	36	20
Hósvíkar skúli	13	13
Kaldbaks skúli	23	20
Skopunar skúli	28	20
Nólsoyar skúli	13	13
Porkeris skúli	32	20
Sumbiar skúli	35	20
Oyndarfjarðar skúli	3	3
Skálavíkar skúli	6	6
Húsar/Syðradals skúli	2	2
Haraldssunds skúli	4	4
Íalt	6.779	701

Á talvu 2 omanfyri sæst, at í verandi skipan verða 701 næmingar mótroknaðir, áðrenn tímar verða ásettir til skúlabókavørðir. Játtanin til skúlabókavørðir í fólkaskúlanum er 2,98 klokkutíma fyri hvønn næming um árið. Verður mótrokningin tikin av, svarar tað til at skúlabókavørðir fáa tilsamans 2.089 tímar eyka í fólkaskúlunum. Eitt ársverk er 1.800 tímar, og lønin er sett til 500 tús. kr. Verður mótrokningin tikin av, verður útreiðslan til bókavørðir í fólkaskúlanum harvið 580,272 tús. kr. hægri árliga enn hon er nú.

Endamálið við at taka mótrokningina av er at tryggja, at allir næmingar í fólkaskúlum landsins hava rætt til eitt skúlabókasavn.

Krøv til skúlabókasøvn á øðrum skúlum eru ikki ásett, og tí ber ikki til at siga, hvørjar fíggjarligar avleiðingarnar av lógaruppskotinum eru fyri bókasøvnini í frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum, húsarhaldsskúlum, miðnámsskúlum, yrkisskúlum og øðrum skúlum. Fleiri av hesum skúlum hava longu skúlabókasøvn, ið verða fíggjað umvegis raksturin av skúlanum. Verður leisturin hjá fólkaskúlum brúktur, verða 2,98 tímar settir av fyri hvønn næming um árið til skúlabókavørðir, og harafturat koma útreiðslur til innrætting og tilfar.

Talgildu tænasturnar eru í stórum vøkstri. Tað er tó torført neyvt at áseta, hvussu stórari játtan tørvur verður á til endamálið í 2024.

Býarbókasavnið í Havn hevur seinastu árini bjóðað út lán av e-bókum, talgildum ljóðbókum, podkasti og filmum. Avtala er gjørd við Det Digitale Folkebibliotek, og bøkurnar eru tøkar á eReolen gjøgnum bókasavnskipanina Cicero, ið Býarbókasavnið brúkar. Tað er sama tænasta, ið eftir ætlan verður tøk hjá hinum fólkabókasøvnunum gjøgnum bókasavnsskipanina Reindex hjá Landsbókasavninum í 2023.

Fyri at fáa eina ábending um kostnaðin á talgildu tænastunum fyri alt landið, eru útreiðslurnar, ið Býarbókasavnið hevur, brúktar sum grundarlag fyri kostnaðin, ið aðrar kommunur fara at rinda fyri talgildu tænasturnar. Vart verður tó gjørt við, at føroyskar ljóðbøkur ikki eru til láns enn. Í summum førum eru tað borgarar úr øðrum kommunum, ið lána talgildar ljóðbøkur á Býarbókasavninum í Havn.

Býarbókasavnið rindaði í 2021 eitt fast ársgjald upp á 13.448 kr. til Det Digitale Folkebibliotek. Nýtslugjaldið fyri 6.743 lán av ljóðbókum var 61.997 kr., sum er 9,19 kr. fyri hvørt lánið. Nýtslugjaldið fyri 3.280 e-bøkur var 28.473 kr., sum er 8,68 kr. fyri hvørt lánið. Tølini eru roknað út frá 20.000 borgarum, og gjaldið var í 2021 103.918 kr. tilsamans. Harafturat rindaði Býarbókasavnið 25.900 kr. fyri útlán av filmi gjøgnum Filmstriben í 2021. Í alt kostaðu talgildu tænasturnar á Býarbókasavninum kr. 129.818.

Tá skipanin við Det Digitale Folkebibliotek verður tøk kring alt landið, verða tað kommunurnar sjálvar, ið mugu semjast um, hvussu nógv teirra fólkabókasøvn skulu brúka upp á talgildar tænastur. Tað vil siga, hvussu nógv lán ella klipp teirra borgarar fáa atgongd til um mánaðin.

Kostnaðurin er lagaður eftir, hvussu nógv klipp, ið einstaki brúkarin fær at ráða yvir, og hvussu nógv lán verða framd. Kostnaðurin á einstøku bókini er eisini lagaður eftir, um talan er um eina nýggja ella eldri bókaútgávu, eina barnabók ella annað tilfar. Hevði støðið og brúkið á hinum fólkabókasøvnunum verið tað sama sum á Býarbókasavninum í Havn, hevði kostnaður fyri alt landið verið kr. 351.807.

Tað er ringt at siga, hvussu nógv brúkið av eReolen fer at vaksa, tá føroyskar e-bøkur og ljóðbøkur verða til láns á heimasíðunum hjá fólkabókasøvnunum.

Fyri landið
Tað er eisini ringt at meta um játtanartørvin til talgildar tænastur hjá Ljóðbókatænastuni á Landsbókasavninum, tí vit kenna ikki nýtsluna av føroyskum ljóðbókum, og vit vita heldur ikki, hvussu nógvir brúkarar verða fevndir av serligu skipanini til blind, sjónveik og tey, ið hava lesitrupulleikar.

Sambært Sjóndeplinum eru tað umleið 40 blindir brúkarar í teirra skipan, men Ljóðbókatænastan veitir eisini ljóðbókatænastu til fólk, ið eru sjónveik, og sum hava

lesitrupulleikar. Í Danmark hava blind og sjónveik atgongd til 40 lán um mánaðin gjøgnum blindabókasavnið Nota. Ætlanin er veita eina líknandi tænastu í Føroyum, men tann skipanin er ikki klár enn.

Í fyrsta umfari fáa bæði blind og sjónveik og almenningurin atgongd til ljóðbøkur gjøgnum eReolen, og skipanin fer at verða royndarkoyrd, so skjótt avtalur um útgávu av framleiddum ljóðbókum til almenningin eru gjørdar.

Tað er ringt at meta um nýtsluna av føroyskum ljóðbókum, fyrr enn skipanin er royndarkoyrd. Nýtslugjaldið fyri hvørt lánið er tó á leið tað sama sum hjá Býarbókasavninum, tað vil siga 9,19 kr. fyri hvørt lánið.

Játtanartørvurin til bókasavnsgjald til høvundar fyri atgongd til talgildar ljóðbøkur gjøgnum eReolen er ikki beinleiðis tongdur at lógaruppskotinum. Talan er um gjald til rættindahavarar fyri tilfar, ið áður ikki hevur verið talt við í uppgerðina fyri bókasavnsgjaldið. Fyrsta árið, ið skipanin við talgildum lánum av ljóðbókum og e-bókum virkaði í Danmark, vórðu 3% av bókasavnsgjaldinum til høvundar sett av til talgild lán. Posentparturin er síðani hækkaður, fyrst til 6%, og síðan hevur ætlanin verið, at lutfallið millum lán av prentaðum bókum og talgildum bókum skal síggjast aftur í bókasavnsgjaldinum. Í Danmark var játtanin til bókasavnsgjald í 2022 185,5 mió. kr. Harav vóru 166 mió. kr. rindaðar fyri fysiskar bøkur, svarandi til 89,5 % og 19,5 mió. kr. vórðu rindaðar fyri talgilt tilfar, svarandi til 10,5 % av játtanini.

Ætlanin er, at játtan eisini skal setast av til útlán av føroyskum filmi og føroyskari list. Skipanir við útláni av list eru royndar eitt nú í Danmark og Íslandi.

Stórur tørvur er á at menna universitetsbókasavnstænastuna á Landsbókasavninum. Avtala varð gjørd millum Fróðskaparsetur Føroya og Landsbókasavnið í 1994 um, at ein bókavørður á Landsbókasavninum skuldi røkja bókasavnsuppgávur á Fróðskaparsetrinum. Síðan 1994 er Fróðskaparsetrið ment í stóran mun, men tað hevur ikki sæst aftur í raðfestingini til bókasavnstænastur, tí framvegis er bert ein bókavørður knýttur at Fróðskaparsetri Føroya. Ein nýggj avtala skal gerast millum Fróðskaparsetur Føroya og Landsbókasavnið um, at Landsbókasavnið røkir universitetsbókasavnið á Fróðskaparsetrinum.

Landsbókasavnið hevur tørv á hægri játtan at røkja arbeiðsuppgávurnar, ið eru vaksnar nógv seinastu árini.

Arbeiðið við tjóðbókaskránni er vaksandi, og skrásetingin av filmi og tónleiki er arbeiðskrevjandi.

Arbeiðið við at fáa føroysku ljóðbøkurnar út til almenningin má raðfestast.

Vegleiðing um bókasavnsfakliga virksemið hjá skúlabókasøvnum verður økt við vaksandi tali av skúlabókasøvnum.

Universitetsbókasavnstænasturnar skulu mennast.

Mett verður, at Landsbókasavnið í fyrsta umfari eigur at verða raðfest við tveimum ársverkum.

Skotið verður upp, at 2024 verður eitt slag av royndarári, har mett verður um játtanartørvin fyri komandi árini.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur
Avtøkan av ásetingum um rakstrarstuðul til fólkabókasøvn, av stuðli til undirvísingartilfar og undirvísingaramboð til skúlabókasøvnini og av íløgustuðli til høli til fólkabókasøvn hevur væntandi við sær minni umsiting hjá landi og kommunum.

Umsitingin av stuðli til menning av bókasavnstænastum eins og bókasavnsráðið og eitt styrkt bókasavnssamstarv fara at hava nakað av umsiting við sær fyri Landsbókasavnið.

Tá avtalur skulu gerast millum kommunur um veitan av fólkabókasavnstænastu ella kommunur keypa fólkabókasavnstænastu frá einum fólkabókasavni í eini aðrari kommunu, fer tað at hava nakað av umsiting við sær. Hildið verður tó, at talan er um uppgávur, ið líkjast øðrum uppgávum, ið kommunurnar longu umsita.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna
Lógaruppskotið hevur ongar fíggjarligar ella umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið
Lógaruppskotið hevur ongar avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum
Lógaruppskotið hevur ongar beinleiðis avleiðingar fyri serstøk øki í landinum, men við lógaruppskotinum verður áherðsla løgd á, at bókasavnstænastur skulu vera atkomuligar hjá øllum borgarum í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir
Lógaruppskotið hevur við sær, at álagt verður øllum skúlum at hava skúlabókasøvn. Álagt verður harvið frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum at veita bókasavnstænastur, eins og álagt er fólkaskúlum í fólkaskúlalógini. Landsstýrismaðurin ger nærri reglur um skúlabókasøvnini í frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum.

Við lógaruppskotinum verða viðurskiftini á ljóðbókaøkinum skipað, so at atgeingi til ljóðbøkur til tey, ið ikki fáa lisið prentaðan tekst, verður lættari, við tað at atgongd fæst til føroyskar ljóðbøkur á netinum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum
Eingir millumtjóða sáttmálar eru á bókasavnsøkinum. Tó eru yvirlýsingarnar hjá IFLA-UNESCO á bókasavnsøkinum, eitt nú yvirlýsingin um fólkabókasøvn og yvirlýsingin um skúlabókasøvn, grundarlag undir lógaruppskotinum. Barnarættindasáttmálin hjá ST er eisini viðkomandi.

Føroyar hava tikið undir við UNESCO sáttmálanum um verju av siðaarvi. Sáttmálin áleggur londunum at tryggja siðaarv, so sum siðvenjur, ímyndir, framburðir, vitan, dugnaskap, eins og tól, lutir, gripir og mentanarlig rúm, ið havi tilknýti til henda siðaarv, og sum samfeløg, bólkar og í einstøkum førum einstaklingar viðurkenna sum part av mentanararvi teirra. Málsligur framburður, eitt nú skaldskapur av mannamunni, kvæðamentan og sangur eins og lutir og rúm, ið eru knýtt at framburðinum, eru týðandi partar av siðaarvinum og harvið fyri virksemið á bókasøvnum.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar
Hoyvíkssáttmálin er ikki viðkomandi fyri bókasavnsøkið.

Lógaruppskotið hevur ásetingar um, at øll hava rætt til bókasavnstænastur og lógaruppskotið samsvarar tí við evropeiska mannarættindasáttmálan, EMRS, grein 10 (1), ið verjir frælsið at leita sær vitan og kunning (informatiónsfrælsi).

Í mun til fólk, ið bera brek, er lógaruppskotið við til at verja móti mismuni í mun til rættin at leita sær vitan og kunning. Lógaruppskotið kann tí eisini sigast at samsvara væl við forboðið móti mismuni sambært EMRS grein 10 (1) hildið saman við EMRS grein 14, ið verjir móti mismuni, tá ið tað kemur til vard rættindi og frælsi sambært EMRS, sbr. grein 1.

Lógaruppskotið hevur ásetingar um, at bókasøvn skulu vera atkomulig hjá øllum, eisini teimum, ið bera brek. Lógaruppskotið hevur harafturat ásetingar um, at tey, ið ikki fáa lisið prentaðan tekst, skulu hava atgongd til ljóðbøkur. Lógaruppskotið er tí í samsvari við ST-sáttmálan um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek.

2.9. Markaforðingar
Lógaruppskotið elvir ikki til markaforðingar.

Lógaruppskotið hevur hinvegin ásetingar um lánisamstarv, eisini tvørtur um landamørk. Viðvíkjandi útláni av ljóðbókum og øðrum tilfari til tey, ið ikki fáa lisið prentaðan tekst, kann Marrakesch-direktivið, sum snýr seg um rættin til at geva út verk til teirra, ið hava serligan tørv, verða viðkomandi, men Føroyar hava ikki innlimað direktivið í sína lóggávu.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantiheimildir ella onnur størri inntriv
Lógaruppskotið hevur somu ásetingar um revsing sum í galdandi lóggávu. Lógaruppskotið áleggur likamligum og løgfrøðiligum persónum skyldu at avhenda verk, ið eru útgivin í Føroyum ella við føroyska marknaðinum fyri eyga, sbr. § 29, §§ 33-34, §§ 36-37 og § 40, sum hevur forboð móti at útflyta mentanargripir, so sum bøkur, handrit eldri enn 100 ár, uttan við loyvi frá landsstýrismanninum. Brot á ásetingarnar verður sbrt. § 43 revsað við sekt.

2.11. Skattir og avgjøld
Lógaruppskotið hevur ongar ásetingar um skattir og avgjøld.

2.12. Gjøld
Lógaruppskotið ásetur, at bókasavnstænastur eru ókeypis. Tó kunnu bókasøvn taka gjald fyri aðrar tænastur, so sum ljóstøk og postgjald. Eisini kann Landsbókasavnið taka gjald fyri veiting av høvuðsbókasavnstænastum til fólkabókasøvn. Landsbókasavnið kann taka gjald fyri klárgering av bókasavnstilfari, fyri skeiðstænastur og aðrar líknandi tænastur. Eisini kann gjald verða tikið fyri bókasavnstænastur, ið Landsbókasavnið veitir granskingarstovnum og øðrum. Landsbókasavnið kann eisini taka gjald fyri at framleiða ljóðbøkur.

Bókasøvn kunnu eisini áseta gjøld fyri tilfar, ið verður latið ov seint inn aftur ella tilfar, ið verður skalað.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella løgfrøðiligum persónum skyldur?
Lógaruppskotið áleggur stovnum og kommunum skyldur sambært ásetingunum um rakstur av fólkabókasøvnum, skúlabókasøvnum og bókasøvnum á hægri útbúgvingarstovnum.

Lógaruppskotið áleggur einstaklingum og feløgum skyldur i sambandi við skylduavhending av tilfari til tjóðbókaskránna og skyldubókasavn.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?
Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at skipa eitt bókasavnsráð at ráðgeva politisku skipanini í bókasavnsfakligum málum og at gera tilmæli um menning og samskipan av bókasøvnnunum og at áseta nærri reglur um skipan av bókasavnsráðnum.

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at lata stuðul til menning av fólkabókasavnstænastum og at áseta neyvari treytir fyri stuðlinum.

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um skúlabókasøvn á miðnámsskúlum og yrkisskúlum og øðrum útbúgvingartilboðum

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur um skúlabókasøvn á frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum.

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at útveita partar av høvuðsbókasavnstænastuni.

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at áseta reglur viðvíkjandi útgjaldi av bókasavnsgjaldi til høvundar og heimilar, at bókasavnsgjald, sum er minni enn kr. 500, ikki verður útgoldið.

Lógaruppskotið heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur fyri, hvørji verk eru fevnd av avhendingarskylduni, og hvussu avhendingin fer fram.

Lógaruppskotið heimilar Landsbókasavninum at hava inntøkufíggjað virksemi, so sum at taka gjald fyri tænastur, ið Landsbókasavnið veitir almennum stovnum, privatum stovnum, granskarum og øðrum, og sum liggja uttan fyri tær vanligu tænasturnar, ið Landsbókasavnið er álagt at veita.

Lógaruppskotið heimilar bókasøvnum at áseta skilhaldsreglur.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?
Lógaruppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?
Lógaruppskotið stuðlar á fleiri økjum undir *tey 17 Heimsmálini hjá ST* fyri burðardyggari menning.

Lógaruppskotið leggur dent á uppgávuna hjá bókasøvnunum at veita fría atgongd til upplýsing, lærdóm og mentan, umframt leiklutin hjá bókasøvnunum at stimbra fólkaræðisliga rættin at taka lut í samfelagnum. Harvið er lógaruppskotið í samsvari við heimsmál 16.10 um at tryggja almenna atgongd til upplýsing.

Í lógaruppskotinum verður ásett, at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum. Eisini eru ásetingar um bókasøvn á hægri útbúgvingarstovnum, ið eru ætlað at tryggja og menna bókasavnstænasturnar á Fróðskaparsetri Føroya og øðrum útbúgvingum. Ásetingarnar eru í samsvari við heimsmál 4 um góðsku í útbúgving og um menning av lesiførleikum.

Við lógaruppskotinum verður dentur lagdur á samstarv millum bókasøvn og á leiklutin hjá Landsbókasavninum at menna bókasavnsøkið. Í 2021 fekk Landsbókasavnið limaskap í IFLA, (Internatinal Federation of Library Associations and Institutions), sum hevur sett heimsmálini á skrá við skráseting, menning og samskipan av verkætlanum um heimsmálini á bókasøvnum kring allan heim. Ásetingarnar stuðla undir heimsmál 17 um samstørv um heimsmálini.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndug-leikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelags-bólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	ja	ja	ja	nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	ja	nei	Ja	nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	nei	nei	nei	nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Ja	nei	nei	Ja	nei
Sosialar avleiðingar			nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1
Ásetingin lýsir yvirskipaða endamálið við bókasøvnum. Greinin tekur støði í yvirlýsingum hjá IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) um bókasøvn, serliga yvirlýsing um fólkabókasøvn, sum UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organisation) í samstarvi við IFLA, við støði í grein 19 í mannarættindasáttmálanum, samtykti í 1949, og sum seinast varð dagførd í 2022. Við yvirlýsingini fingu heimsins lond í uppgávu at veita borgarunum fría atgongd til vitan og upplýsing við at seta á stovn almenn bókasøvn. Umframt yvirlýsing um fólkabókasøvn eru yvirlýsingarnar um bókasavnstænastur til fólk við niðursettum lesiførleika, yvirlýsing um fjølmentanarlig bókasøvn, yvirlýsing um skúlabókasøvn, yvirlýsing um talgild bókasøvn og yvirlýsing um hagtøl á bókasavnsøkinum grundarlag undir lógaruppskotinum. Tað er grundleggjandi, at tilfar á bókasøvnum er ókeypis at lána.

Nýtt í mun til galdandi lóggávu er, at greinin eisini vísir á leiklutin hjá bókasøvnum, tá tað kemur til at tryggja mentanararvin, ið bókasøvnini varða av. Tað snýr seg um at tryggja innihaldið í samlingunum á bókasøvnunum, harundir eisini serliga virðismiklar útgávur.

Stk. 2 er ein dagføring av § 2 í galdandi lóggávu, ið ásetur, at tilfar á bókasøvnum skal vera dygdargott og óheft av hugsjónarligum, politiskum og átrúnaðarligum áhugamálum. Við ásetingini verður staðfest, at bókasøvnini skulu hava til taks bøkur og annað tilfar. Annað tilfar kann til dømis vera greinar, filmur, tónleikur og list.

Til § 2
Ásetingin er nýggj í mun til galdandi lóggávu. Ásetingin tilskilar, at løgtingslógin fevnir um 1) fólkabókasøvn, 2) skúlabókasøvn, 3) bókasøvn á hægri útbúgvingarstovnum, 4) Landsbókasavnið og 5) onnur heilt ella lutvíst alment fíggjað bókasøvn.

Fólkabókasøvn eru bókasøvn, sum kommunurnar eiga og reka, og har almenningurin hevur atgongd. Skúlabókasøvn eru bókasøvn í fólkaskúlum, frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum, húsarhaldsskúlum og miðnámsskúlum, og sum verða fíggjað av rakstrinum hjá viðkomandi skúla. Bókasøvn á hægri útbúgvingarstovnum fevna um bókasøvn á Fróðskaparsetri Føroya og Vinnuháskúlanum og á øðrum hægri útbúgvingarstovnum, ið verða alment fíggjaðir.

Landsbókasavnið er tjóðbókasavn, universitetsbókasavn og ljóðbókasavn og veitir høvuðsbókasavnstænastu, umsitur bókasavnsgjaldið og tekur ímóti tilfari, ið verður skylduavhent.

Lóggávan fevnir eisini um onnur alment fíggjað bókasøvn í almennu fyrisitingini og á mentanar- og granskingarstovnum, eitt nú á Námi, Løgmansskrivstovuni, Listasavni Føroya og Jarðfeingi.

“Alment bókasavnsvirksemi” sambært hesi løgtingslóg er bæði virksemi, ið landið fíggjar og virksemi, ið kommunurnar fíggja.

Til § 3
Ásetingin er nýggj. Felags bókasavnskervið, sum Landsbókasavnið skipar, skal tryggja samstarv og vitanardeiling á øllum teimum bókasøvnum, ið eru fevnd av lógaruppskotinum. Bókasavnskervið tryggjar, at øll bókasøvn eru partur av skipan, har ið bókasøvn kunnu lána bøkur frá hvørjum øðrum, og harvið veita sínum brúkarum eina betri og fjølbroyttari tænastu.

Greinin ásetur somuleiðis, at bókasøvnini skulu verða partur av bókasavnsskipan, ið Landsbókasavnið hevur góðkent. Flestu bókasøvnini kring landið eru partur av bókasavnsskipanini, ið Landsbókasavnið rekur. Býarbókasavnið í Havn hevur tó sína egnu bókasavnsskipan, ið skúlabókasøvnini í Tórshavnar kommunu eisini eru partur av. Harafturat hevur Nám sína egnu bókasavnsskipan. Orsøkin til, at Landsbókasavnið skal góðkenna bókasavnsskipanir, er, at Landsbókasavnið brúkar skrásetingarnar yvir tilfar og útlán í bókasavnsskipanunum til at gera útrokningarnar, ið verða brúkar til at rinda bókasavnsgjaldið eftir. Eisini skal tað verða møguligt at leita í øllum bókasavnsskipanunum, hetta fyri at tryggja felags lánisamstarvið millum bókasøvn.

Felags lánisamstarvið er ein altjóða skipan, Interlibrary Loaning, ið skipar útlán millum bókasøvn kring allan heim. Lánisamstarvið virkar bæði innanlands og uttanlands og millum ymisk sløg av bókasøvnum og hevur við sær, at bókasøvn kunnu lána bøkur og tilfar frá hvørjum øðrum. Greinin ásetur, at bókasøvn skulu innganga í felags lánisamstarv millum bókasøvn.

Til § 4
Greinin hevur áseting um eitt nýtt bókasavnsráð. Endamálið við bókasavnsráðnum er at veita politisku skipanini ráðgeving og á tann hátt at tryggja dygd og menning á bókasavnsøkinum. Landsstýrismaðurin setur bókasavnsráðið við breiðari umboðan eitt nú frá landi, kommunum, stovnum, skúlum og fakfólkum á bókasavnsøkinum.

Ætlanin er, at bókasavnsráðið telur 7-9 limir, og at landsstýrismaðurin tilnevnir ráðið fyri 4 ár í senn.

Ætlanin er, at bókasavnsráðið skal viðgera og kunna um bókasavnspolitikk og bókasavnsfaklig rák og gera tilmæli um menning av føroysku bókasøvnunum. Ætlanin er, at Landsbókasavnið virkar sum skrivstova fyri bókasavnsráðið, og at stjórin á Landsbókasavninum er skrivari í ráðnum.

Til § 5
Greinin er ein dagføring av ásetingunum um fólkabókasøvn í galdandi lóggávu. Ásetingin er gjørd við støði í yvirlýsing um fólkabókasøvn hjá IFLA-UNESCO, sum upprunaliga er frá 1949. Yvirlýsingin varð seinast dagførd í 2022. Upplýsing, lærdómur og luttøka í mentanarlívinum eru grundleggjandi uppgávur hjá fólkabókasøvnum, og hesar uppgávur eru eisini orðaðar í galdandi lóggávu. Í ásetingini í stk. 1 er hugtakið talgild búgving komið afturat. Talgild búgving er føroyska heitið á “digital literacy”, sum umframt talgilda búgving fevnir um miðlabúgving (media literacy), talgildar førleikar (digital capability) og upplýsingarbúgving (information literacy). Hetta eru øll týðandi hugtøk, tá tað kemur til upplýsing og læring á talgildum miðlum og harvið luttøku í samfelagnum. Bókasøvnini eru týðandi stovnar, tá tað kemur til at fremja talgilda búgving og at megna talgildu broytingina, eins væl og tey eru týðandi stovnar í stríðnum móti falstíðindum.

Umframt at vera stovnar fyri vitan og upplýsing hava bókasøvnini stóran týdning fyri trivnaðin hjá borgarum og integratión av tilflytarum. Leikluturin hjá bókasøvnunum at fremja lesihugin, at miðla kunnleikan til og skapa áhuga fyri máli og bókmentum er alsamt vorðin meiri virkin.

Stk. 1 tilskilar hvørjar tænastur, ið fólkabókasøvnini skulu veita, og hvat fyri tilfar, ið eigur at vera tøkt á fólkabókasøvnunum.

Í stk. 2 er ásett, at Landsbókasavnið vegleiðir um bókasavnsfakligt virksemi á fólkabókasøvnum. Vegleiðingin kann fevna um skráseting av tilfari, uppstilling og um brúk av bókasavnskipanini.

Til § 6
Greinin ásetur reglur um tænastur og tænastustøðið á fólkabókasøvnum. Bókasavnstænastur fevna um lán og atgongd til tilfar, eisini talgilt tilfar umvegis internetið, í eitt avmarkað tíðarskeið, sum bókasavnið ásetur, sum oftast ein mánað.

Í stk. 2 verður víst á, at fólkabókasavnið skal leggja seg eftir at fremja lesing og áhuga fyri bókmentum. Tað merkir, at fólkabókasøvnini skulu vera opin og trygg almenn rúm við viðkomandi fakfólki, ið kunnu vegleiða og hava ein aktivan leiklut í menningini av bókasavnstænastum.

Fólkabókasøvnini skulu raðfesta tilfar, ið fremur málmenning og stimbrar lesihugin hjá børnum og ungum. Fólkabókasøvn eiga at hava tilboð til børn, ung og familjur teirra, ið eru viðkomandi og eggja til, at bókasavnið verður brúkt frá barnsbeini av. Í mun til uppgávuna hjá skúlaverkinum, so er fólkabókasavnið eitt opið og frítt rúm, ið kann verða við til at fremja lesing og áhuga fyri bókmentum á aðrar hættir enn skúlaverkið kann.

Fólkabókasøvnini skulu veita bókasavnstænastur til fólk við serligum tørvi. Tað kann vera tilfar til blind og sjónveik, til fólk við avmarkaðum lesiførleikum, eitt nú ljóðbøkur og annað tilfar, ið er egnað til ymsar málbólkar.

Ásetingin um at fólkabókasøvnini skulu hava til taks bókmentir á fleiri málum leggur dent á inklusión á fólkabókasøvnunum. Fólkabókasøvnini skulu vera atkomulig hjá tilflytarum við at hava til taks bókmentir á fleiri málum, til dømis á teimum málum, ið er móðurmál hjá borgarum í kommununi.

Ásetingarnar í stk. 3 um samstarv við dagstovnar og aðrar stovnar, sum í galdandi lóggávu eru orðaðar í § 12, eru umorðaðar í hesi grein. Í staðin fyri áseting um, at avtalur skulu gerast millum stovnar, verður dentur lagdur á samstarv millum fólkabókasøvn og viðkomandi stovnar. Eitt nú kunnu dagstovnar regluliga koma á vitjan á fólkabókasavninum, og fólkabókasøvn kunnu veita bókasavnstænastur til ellisheim.

Stk. 4 tilskilar, at øll skulu hava fría og ókeypis atgongd til fólkabókasøvn, tað vil siga, at fólkabókasøvn skulu vera opin fyri øllum, bæði borgarum í viðkomandi kommunu og aðrastaðni frá. Fólkabókasøvn skulu eisini vera atkomulig hjá fólki, ið eru illa gongd ella sita í koyristóli og fólkabókasøvnini skulu annars fylgja ásetingunum í ST-sáttmálanum um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek.

Til § 7
Eins og í galdandi lóggávu verður ásett í stk. 1, at fólkabókasøvn eru kommunalir stovnar. Við lógaruppskotinum verður dentur lagdur á at tryggja fakliga støðið á fólkabókasøvnunum, so at tey verða før fyri at veita øllum borgarum í landinum eina nøktandi bókasavnstænastu.

Ásett verður í stk. 1, at allar kommunur skulu veita fólkabókasavnstænastu.

Í galdandi lóggávu er ásett, at leiðarin á einum fólkabókasavni skal vera bókavørður. Í lógaruppskotinum er ásetingin broytt, so at tað nú í § 7, stk. 2 er sett sum treyt, at fólkabókasøvn skulu hava starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi. Ætlanin við ásetingini er ikki at bókavørðir, sum eru útbúnir eftir gomlu skipanini, verða útihýstir frá at røkja størv á fólkabókasøvnunum.

Starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving hava serfrøðingavitan um bókasavnsrakstur, harundir um bókasavnsskipanir, skráseting, innkeyp, kassatión, klassifikatión, leiting, vegleiðing, meting av tilfari og keldum og miðlan av bókmentanarligum tilfari. Starvsfólk við bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving hava høvuðsleiklutin í at tryggja, at fólkabókasøvnini fremja upplýsing, lærdóm, talgilda búgving og luttøku í mentanarlívinum og samfelagnum sum heild, so sum ásett er í § 5. Afturat starvsfólki við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving kunnu bókasøvnini sjálvsagt hava starvsfólk við øðrum viðkomandi útbúgvingum.

Orsøkin til broytingina er partvís, at útbúgvingin til bókavørð er broytt og partvís, at fleiri av bókasøvnunum kring landið eru smá bókasøvn, ið hava avmarkaða upplatingartíð ella eru skipað sum partur av øðrum virksemi, eitt nú kunningarstovum.

Í dag er vanligt, at tey lesandi taka eina kandidatútbúgving sum cand.scient.bibl., tað er kandidatútbúgving í bókasavns- og informatiónsvísind, ella aðra líknandi hægri bókasavnsfakliga kandidatútbúgving. Sostatt er ikki longur møguligt at taka eina útbúgving, sum beinleiðis gevur heitið "bókavørður", men heitið bókavørður kann framvegis verða brúkt um starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving.

Í galdandi lóggávu kann landsstýrismaðurin, sambært § 12, stk. 2, gera frávik frá ásetingini um, at leiðarin skal vera útbúgvin bókavørður. Ásetingin um frávik verður strikað, og í staðin verður sett sum treyt sambært stk. 3, at eitt fólkabókasavn, ið ikki hevur starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving, skal gera avtalu um samstarv við fólkabókasavn, ið hevur starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi. Orsøkin til treytina er, at viðkomandi faklig útbúgving er neyðug fyri, at eitt bókasavn kann veita nøktandi bókasavnstænastur.

Ásett er eisini, at kommunur, sum ikki hava egið bókasavn, kunnu gera avtalu við aðra kommunu um at veita fólkabókasavnstænastu. Treytin er tó, at fólkabókasavnið, ið avtala er gjørd við, hevur starvsfólk, við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi. Tað vil siga, at kommunur kunnu samstarva um eitt væl útbygt fólkabókasavn.

Kommunur kunnu eisini samstarva um at seta starvsfólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving, so at viðkomandi starvsfólk røkir bókasavnstænastuna á fólkabókasøvnum í fleiri kommunum. Eisini ber tað til hjá kommunum at gera avtalu við eitt fólkabókasavn í aðrari kommunu um veitan av fólkabókasavnstænastu. Treytin er tá, at

fólkabókasavnið, ið avtala verður gjørd við, hevur fólk við hægri bókasavnsfakligari útbúgving ella bókavarðaútbúgving í starvi. Eitt nú virkar ein bókavørður á Klaksvíkar bókasavni eisini sum bókavørður á bókasavninum í Sunda kommunu.

Ásetingin í stk. 4 um bókasavnsnevnd er óbroytt í mun til galdandi lóggávu.

Til § 8
Í galdandi lóggávu er í § 15 ásett, at bókasøvn, sum hava meira enn 10.000 bøkur, skulu hava egin bókasavnshøli. Henda áseting er strikað, og í staðin hevur § 8 áseting um, at fólkabókasøvn skulu hava høli, sum hóska seg til bókasavnsvirksemi. Landsbókasavnið ráðgevur fólkabókasøvnum viðvíkjandi innrætting av hølum. At hølini eru hóskandi merkir eitt nú, at ljóðviðurskifti og ljósviðurskifti eru nøktandi og hølini eru innrættað soleiðis, at tey í mestan mun taka atlit at ymsu brúkarunum og teirra tørvi, eitt nú børnum, ungum, lesandi, eldri fólki og fólki við serligum tørvi. Tað er týðandi, at bókasavnshølini eru atkomulig hjá øllum.

Stuðulin til bygging, umbygging og keyp av bókasavnshølum verður tikin av. Síðani 2005 er stuðul bert veittur til bygging og umbygging av bókasøvnum við Gøtugjógv og á Sandi.

Ásetingin í galdandi lóg um at tá fólkabókasavnið og skúlabókasavnið er í felags hølum, skal skúlastýrið vera umboðað í bókasavnsnevndini er í stk. 2 broytt til, at eitt umboð fyri skúlan skal vera í nevndini. Tað kann eitt nú vera umboð fyri skúlastýrið, skúlaleiðarin ella skúlabókavørðurin.

Til § 9
Ásetingin í § 9 er nýggj, hóast bókasavnssamstarvið ikki er tað. Við ásetingini verður kravt, at fólkabókasøvn skulu taka lut í bókasavnssamstarvinum fyri fólkabókasøvn, sum Landsbókasavnið skipar fyri, og sum fevnir um kunning, skeiðsvirksemi og annað. Bókasavnssamstarvið er eisini ein pallur, har bókasøvn kunnu samskifta sínámillum um samstarv og menning av bókasavnstænastum.

Til § 10
Ásett verður, at landsstýrismaðurin kann veita kommununum stuðul til menning av fólkabókasavnstænastum.

Stuðulin er ætlaður at menna bókasavnstænastur í kommunum, sum ikki hava fólkabókasøvn og til nýggjar tænastur hjá verandi fólkabókasøvnum. Stuðul kann verða veittur til innrætting og keyp av tilfari til nýggj fólkabókasøvn, til skipan av samstarvi við eitt annað fólkabókasavn, til at innrætta ein part av fólkabókasavninum til barnabókasavn ella til at menna bókasavnstænastur til ung, eitt nú við denti á tónleik, film ella list. Nýggjar bókasavnstænastur kunnu verða mentar til tilflytarar, til eldri fólk og til fólk til serligum tørvi. Nýggjar bókasavnstænastur kunnu eisini verða mentar, har bókasavnið skipar fyri tiltøkum til ymsar málbólkar.

Nærri reglur um treytir fyri stuðlinum verða ásettar í kunngerð. Eitt nú reglur um at stuðul verður veittur eftir umsókn.

Til § 11
Ásetingin í stk. 1, um at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum, er nýggj. Í galdandi bókasavnslóg er ásett, at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum við í minsta lagi trimum samanhangandi árgangum. Ásetingin er grundað á áseting í fólkaskúlalógini um, at fólkaskúlar

skulu hava minst 3 floksstig. Hetta verður við ásetingini broytt til, at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum, sum eru alment fíggjaðir, eisini privatskúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum. Ásetingin um, at skúlabókasøvnini eru liður í skúlans virksemi, hevur við sær, at bókasøvnini í einstøku skúlunum verða tillagað tørvin á viðkomandi skúla. Ásetingin fevnir eisini um miðnámsskúlar, yrkisskúlar og onnur útbúgvingartilboð. Hugtakið "skúlar" fatar, í hesum sambandi, ikki um hægri útbúgvingarstovnar.

Ásetingin í stk. 2 er grundað á yvirlýsing um skúlabókasøvn hjá IFLA-UNESCO. Sambært yvirlýsingini hava skúlabókasøvn ein týðandi leiklut í mun til menning av lesiførleikum og skriviførleikum, informatiónskompetansu, undirvísing, innlæring og mentan og eru harvið ein integreraður partur av útbúgvingartilgongdini og lívlangari læring. Skúlabókasøvn eru við til at menna hugsjónir, hugflog og innlivingarevni, sum eru grundleggjandi fyri ábyrgdarfullari luttøku í samfelagnum.

Ásetingin í stk. 3 letur upp fyri, at skúlar kunnu samstarva við aðrar skúlar ella við fólkabókasøvn um skipan av skúlabókasavni. Tað er serliga galdandi fyri smærri skúlar og fyri skúlar, sum einki skúlabókasavn hava. Tað, sum í hesum sambandi hevur týdning, er at øllum næmingum á øllum skúlum stendur ein skúlabókasavnstænasta í boði, sum er lagað til tørvin hjá skúlanum. Tá ásetingin við lógaruppskotinum er víðkað til at fevna um allar skúlar, er tað greitt, at skúlabókasavnstænastan á einstøku skúlunum verður ymisk, alt eftir hvat slag av skúla, talan er um.

Í stk. 4 er ásett, at Landsbókasavnið vegleiðir um bókasavnsfakligt virksemi á skúlabókasøvnum. Vegleiðingin kann fevna um innrætting av skúlabókasøvnum, skráseting av tilfari, uppstilling og um brúk av bókasavnskipanini.

Til § 12
Ásett verður, at skúlabókasøvn í fólkaskúlanum verða skipað sambært reglunum í løgtingslóg nr. 125 frá 20 juni 1997 um fólkaskúlan, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 85 frá 16. mai 2022 (fólkaskúlalógini). Reglurnar um skúlabókasøvn í fólkaskúlanum eru ásettar í § 23 í fólkaskúlalógini. Ásetingin um fólkabókasøvn og skúlabókasøvn í felags høli er flutt til § 8, stk. 2 og broytt til, at umboð fyri skúlan skal vera í bókasavnsnevndini.

Til § 13
Skúlabókasøvnini á miðnámsskúlum og yrkisskúlum og øðrum útbúgvingartilboðum eru týðandi liðir í undirvísingartilboðnum. Ásett verður, at skúlabókasøvn skulu vera í øllum skúlum, sum bjóða undirvísingartilboð við almennum stuðli, harundir skúlar, ið eru skipaðir sambært løgtingslóg nr. 62 frá 15. mai 2012 um gymnasialar miðnámsútbúgvingar, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 140 frá 18. desember 2015, løgtingslóg nr. 94 frá 29. desember 1998 um yrkisútbúgvingar, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 29 frá 30. apríl 2015 og løgtingslóg nr. 42 frá 26. apríl 2019, um heilsuhjálparaútbúgving, heilsurøktaraútbúgving og námsfrøðiliga hjálparaútbúgving.

Ásett er, at nærri reglur verða ásettar í kunngerð. Eitt nú reglur um høli, skúlabókavørðir og tilfar.

Til § 14
Ásetingin er nýggj. Galdandi løgtingslóg um frískúlar hevur onga áseting um skúlabókasøvn, men ásett er, at frískúlin skal vera ein fakligur og námsfrøðiligur valmøguleiki í mun til almenna skúlan.

Ásett verður, at frískúlar, sbrt. løgtingslóg nr. 46 frá 26. mars 2002 um frískúlar, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 67 frá 4. mai 2022 (frískúlalógini), og eftirskúlar, sbrt. løgtingslóg nr. 83 frá 17. mai 2000 um eftirskúlar, sum broytt við løgtingslóg nr. 86 frá 16. mai 2022 (eftirskúlalógini) skulu hava skúlabókasøvn. Eisini verður ásett, at serskúlar, sbrt. løgtingslóg nr. 50 frá 9. mai 2005 um serskúla, sum broytt við løgtingslóg nr. 47 frá 6. mai 2016, fólkaháskúlar, sbrt. løgtingslóg um studning til fólkaháskúlar, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 66 frá 29. mai 2017 og húsarhaldsskúlar, sbrt. løgtingslóg nr. 66 frá 13. mai 1992 um húsarhaldsskúlar, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 129 frá 11. september 2017, skulu hava bókasøvn. Her verður hugsað um bókasøvn, har bókasavnstænastan er tillagað endamálinum við skúlanum.

Ásetingin um at frískúlar, eftirskúlar, serskúlar, fólkaháskúlar og húsarhaldsskúlar skulu hava skúlabókasøvn er grundað á, at skúlabókasøvn eru týðandi liðir í menningini av einstaka næminginum, og at allir næmingar eiga at hava atgongd til eitt skúlabókasavn.

Ásett verður, at landsstýrismaðurin ger nærri reglur um skúlabókasøvn í frískúlum, eftirskúlum, serskúlum, fólkaháskúlum og húsarhaldsskúlum. Talan kann eitt nú verða um áseting av tímum til skúlabókavørðir og um vav og val av tilfari á bókasøvnunum.

Til § 15
Ásetingin er nýggj. Ásetingin um universitetsbókasavn á Fróðskaparsetri Føroya hevur til endamáls at styrkja universitetsbókasavnstænastuna á Fróðskaparsetri Føroya til gagns fyri granskarar, undirvísarar, lesandi og onnur, umframt at tryggja, at tann gransking, ið fer fram, verður skrásett, varðveitt og miðlað. Sambært § 18 í løgtingslógaruppskotinum røkir Landsbókasavnið, umframt aðrar uppgávur, eisini universitetsbókasavnsuppgávuna.

Ásett verður, at tað er Landsbókasavnið, ið skipar universitetsbókasavnið á Fróðskaparsetri Føroya, og at avtala síðani verður gjørd um rakstur og fígging. Landsstýrismaðurin skal góðkenna avtaluna millum Fróðskaparsetur Føroya og Landsbókasavnið um rakstur av universitetsbókasavninum.

Til § 16
Ásetingin er nýggj. Við ásetingini verður sett sum krav, at bókasøvn skulu vera á øllum hægri útbúgvingarstovnum, og at tað er Landsbókasavnið, sum røkir uppgávuna eftir at avtala er gjørd um rakstur og fígging. Lagt verður upp til, at útbúgvingarstovnurin fíggjar bókasavnið. Vinnuháskúlin er dømi um hægri útbúgvingarstovn, ið skal gera avtalu við Landsbókasavnið um bókasavn á Vinnuháskúlanum. Landsstýrismaðurin skal góðkenna avtaluna.

Til § 17
Innihaldsliga er talan um somu ásetingar sum í kapitli II í galdandi lóggávu um Føroya Landsbókasavn. Í § 17 stk. 1 verður lagt afturat, at uppgávan sum tjóðbókasavn fevnir um bæði prentað og talgilt tilfar. Talgilt tilfar fevnir um tilfar, ið verður givið út sum ljóðbøkur, e-bøkur og onnur verk, sum eru útgivin talgilt, sum nærri lýst í fylgiskjali 1 til kunngerð um skylduavhending. Innsavningin hjá Landsbókasavninum fevnir eisini um føroyskar heimasíður.

Í galdandi lóg er ásett, at endamálið hjá Landsbókasavninum er at savna, skráseta og varðveita allar føroyskar bókmentir, og alt sum er skrivað av bókmentum um Føroyar og av føroyingum. Talan er um bøkur, tíðarrit, ljóðbøkur, talgilt og teldutøkt tilfar, tónleik, film og annað tilfar.

Talan er sostatt um sera víðfevndar uppgávur, sum eru vaksnar nógv í vavi seinastu árini, við tað, at nógv meiri verður givið út av bæði bókum, ljóðbókum, tónleiki, filmi og øðrum. Afturat ásetingini um handrit o.a. eftir føroyskar høvundar verður lagt áseting um tónleikasøgu og filmssøgu, sum ikki er tilskilað í galdandi lóggávu.

Ásetingin í stk. 2 vísir til ta gransking, ið Landsbókasavnið skal fremja og skipa fyri á stovninum. Talan er um gransking í teimum samlingum, sum eru til taks á stovninum, og talan kann bæði vera um gransking, ið starvsfólk á Landsbókasavninum fremja, og gransking, ið onnur fremja í samlingunum á Landsbókasavninum.

Ásetingin í stk. 3 um at Landsbókasavnið stendur fyri menning á bókasavnsøkinum er nýggj og vísir til, at Landsbókasavnið sum tjóðbókasavn skal skipa fyri menning á bókasavnsøkinum sum heild. Hetta verður gjørt við støði í teirri vitan, sum Landsbókasavnið hevur um bókasavnsøkið, eitt nú vitan, sum verður fingin til vegar gjøgnum norðurlendskt og altjóða samstarv, eitt nú við limaskapi í IFLA (International Federation of Library Associations and Institutitions).

Til § 18
Ásetingin skipar Landsbókasavnið sum universitetsbókasavn og nágreinar uppgávuna hjá Landsbókasavninum at menna universitetsbókasavnstænastuna og stuðla undir gransking og undirvísing og skipa fyri skeiðsvirksemi. Hetta hevur við sær, at Landsbókasavnið skal leggja seg eftir at menna førleikarnar á stovninum at veita universitetsbókasavnstænastu. Ásetingin tilskilar, at Landsbókasavnið skal veita atgongd til lesistovu, lesiklivar og tekniska útgerð, ið stuðlar undir lestri og gransking. Ásetingin skal tryggja, at Landsbókasavnið kann veita Fróðskaparsetri Føroya og øðrum hægri útbúgvingarstovnum eina nøktandi tænastu.

Til § 19
Í galdandi lóggávu er ásett í § 1, stk. 8, at endamálið hjá Landsbókasavninum er, í samstarvi við Fróðskaparsetur Føroya og aðrar vísindaligar stovnar, at veita vísindabókasavnstænastu. Ásetingin um universitetsbókasavnstænastur er flutt í § 18, meðan henda greinin snýr seg um vísindabókasavnstænastur til granskingarstovnar, bæði almennar og privatar, eitt nú umvegis e-feingi.

Til § 20
Høvuðsbókasavnstænastan hjá Landsbókasavninum vendir sær til fólkabókasøvn. Ásetingin í § 20, stk. 2 er nýggj. Endamálið er at loyva, at Landsbókasavnið útveitir partar av høvuðsbókasavnstænastuni við nærri ásettum treytum. Eitt nú kann eitt fólkabókasavn eftir avtalu átaka sær uppgávuna at keypa inn og klárgera tilfar til øll fólkabókasøvn. Tað er landsstýrismaðurin, ið ger avtalu við viðkomandi kommunu um, at fólkabókasavnið í kommununi røkir ein ella fleiri partar av høvuðsbókasavnstænastuni.

Til § 21
Vísandi til ásetingarnar um høvuðsbókasavnstænastu í § 20 í uppskotinum, er tað, sum meginregla, Landsbókasavnið, ella fólkabókasavnið, ið eftir avtalu veitir høvuðsbókasavnstænastu, ið bíleggur nýtt bókasavnstilfar. Einstøku bókasøvnini keypa síðani tilfarið frá Landsbókasavninum ella viðkomandi fólkabókasavni.

Í stk. 2 verður ásett, at Landsbókasavnið kann reka ávíst inntøkufíggjað virksemi, og taka gjald fyri ymsar tænastur, ið Landsbókasavnið veitir almennum stovnum, privatum stovnum,

granskarum o.ø. Gjald kann eitt nú verða tikið fyri skeiðsvirksemi fyri bókasøvnunum kring landið. Talan kann eisini vera um skipan av bókasøvnum á privatum og almennum stovnum.

Innihaldið í ásetingini er partvíst tað sama sum í § 21 í galdandi bókasavnslóg. Tó er heitið "bókastova" strikað, og ásetingin um, at bókastovan er skipað sum deild á Landsbókasavninum, undir leiðslu av deildarleiðara, er somuleiðis strikað.

Til § 22
Ásetingin er ein dagføring av ásetingini um bókasavnsgjald, sum í galdandi lóggávu er áløgd bókastovuni sambært § 21, pkt. 5 og § 21, stk. 2. Umorðingin snýr seg um, at talgildar bøkur, so sum e-bøkur og ljóðbøkur, verða tilskilaðar í ásetingini. Ásetingin fevnir eisini um annað tilfar, so sum listaverk, sum er til láns á bókasøvnunum. Nærri reglur verða ásettar í kunngerð, eitt nú um at týðarar, sum í dag fáa hálvt bókasavnsgjald og um at myndlistafólk, sum í dag fáa hálvt bókasavnsgjald, um myndir teirra eru í minsta lagi 40 % av bókini ella øðrum tilfari, hava rætt til bókasavnsgjald.

Ásetingin, um at landsstýrismaðurin árliga ger av, hvussu stórur partur av bókasavnsgjaldinum verður settur av til talgildar útgávur, er nýggj. Ásetingin tryggjar, at talgildar útgávur verða taldar við í uppgerðini av bókasavnsgjaldinum.

Ásetingin í stk. 2, um at eftirlivandi hjúnafelagi varðveitir rættin til bókasavnsgjald, er óbroytt. Lagt verður afturat at eftirlivandi hjúnafelagi varðveitir rættin til bókasavnsgjald, so leingi eftirlivandi hjúnafelagi er á lívi. Bókasavnsgjald verður ikki útgoldið til búgvið eftir at eftirlivandi hjúnafelagi er deyður. Er eingin eftirlivandi hjúnafelagi verður bókasavnsgjald ikki útgoldið til búgvið.

Ásetingin í stk. 3 heimilar landsstýrismanninum at gera av, at bókasavnsgjald, sum er minni enn kr. 500, ikki verður útgoldið. Ásetingin hevur ikki stórvegis broyting við sær í mun til galdandi ásetingar í kunngerð um, at bókasavnsgjald bert verður goldið teimum høvundum, ið hava 50 ella fleiri eintøk av teirra verkum tøkar á bókasøvnunum. Eins og áður verður ein upphædd, ið er ov lág til at verða útgoldin, løgd afturat samlaða bókasavnsgjaldinum, ið verður goldið út til allar móttakarar av bókasavnsgjaldi.

Heimilað verður landsstýrismanninum at áseta reglur fyri býtið av bókasavnsgjaldinum, undir hesum hvussu stórur partur av bókasavnsgjaldinum fer til fysisk verk, og hvussu stórur partur fer til talgild verk. Heimilað verður eisini landsstýrismanninum at áseta reglur um treytir fyri at móttaka bókasavnsgjald, eitt nú kann landsstýrismaðurin áseta, at móttakarar skulu søkja um at fáa bókasavnsgjald, og at móttakarar hava ábyrgd av at veita upplýsingar, ið eru neyðugar fyri, at bókasavnsgjaldið kann verða greitt til gjaldingar. Ásetingin er gjørd við tí endamáli at lætta um uppsøkjandi arbeiðið í sambandi við útgjald av bókasavnsgjaldinum, tí tað kann í summum førum vera trupult at finna fram til røttu móttakararnar av bókasavnsgjaldinum.

Við nýggju ásetingini um at bókasavnsgjaldið eisini fevnir um talgild verk, verða ljóðbøkur, sum eftir ætlan verða atkomuligar á netinum í seinasta lagi 1. januar 2024, taldar við. Av tí at talan ikki er um eintøk, ið standa á hillunum á bókasøvnunum, men um talgildar fílur, ið lánarar lurta eftir, so má bókasavnsgjaldið fyri talgild verk uppgerast á ein øðrvísi hátt. Bókasavnsgjaldið fyri prentaðar bøkur verður gjørt upp sum tal av bókum, ið eru til taks á bókasøvnunum. Ætlanin er, at bókasavnsgjaldið fyri talgildar bøkur verður gjørt upp við at telja, hvussu nógv útlán hava verið av bókini, og at landsstýrismaðurin ásetur nærri reglur hesum viðvíkjandi.

Til § 23
Við ásetingini verður tilskilað, at tað áliggur Landsbókasavninum at útvega ljóðbøkur og annað tilfar til teirra, ið ikki fáa lisið prentaðan ella talgildan tekst. Í galdandi lóg er líknandi áseting í § 22, har tað áliggur bókastovuni á Landsbókasavninum at útvega ljóðbøkur og annað tilfar.

Við ásetingini verður heimilað Landsbókasavninum at framleiða ljóðbøkur og annað tilfar til endamálið, sum ásett er í § 17, stk. 3 í løgtingslóg um upphavsrætt, í tann mun onnur ikki hava framleitt ella hava í umbúna at framleiða nevnda tilfar.

Til § 24
Ljóðbókatænastan, sum í 2017 gjørdist partur av Landsbókasavninum, hevur givið út meginpartin av teimum ljóðbókum, sum eru komnar á føroyskum. Føroyski ljóðbókamarknaðurin er lítil, og tað er fíggjarliga tungt hjá forløgum at geva út ljóðbøkur. Ljóðbøkurnar, sum Ljóðbókatænastan, og frá 2017 Landsbókasavnið, hava givið út, eru sambært galdandi lóggávu givnar út til teirra, sum av eini ella aðrari orsøk ikki fáa lisið ella á annan hátt ognað sær vanligan prentaðan tekst.

Seinnu árini eru ljóðbøkur vorðnar alt meiri brúktar, eisini av fólkum, ið ikki hava lesitarn.

Fyri at almenningurin kann fáa gagn av teimum ljóðbókum, ið eru og verða framleiddar til málbólkin í § 17, stk. 3 í løgtingslóg um upphavsrætt, sum eru tey, ið hava lesitarn, er í lógaruppskotinum ásett, at Landsbókasavnið kann selja upprunafílur til ljóðbøkur og annað tilfar til rættindahavarar, við útgávu til almenningin fyri eyga.

Sambært lógaruppskotinum kann Landsbókasavnið selja eina ljóðbók ella annað tilfar, ið er framleitt sambært § 23, til forløg, ið hava útvegað sær rættindi til útgávu av ljóðbókini ella øðrum tilfari. Søluprísurin er tær útreiðslur, ið Landsbókasavnið hevur rindað fyri framleiðslu av ljóðbókini ella øðrum tilfari, og hann verður rindaður, so hvørt forløgini fáa inntøkur av útgávuni. Á hvørjum ári verða 50 % av inntøkunum fyri einstøku ljóðbókina ella annað tilfar rindað sum avdráttur av útreiðslunum fyri framleiðsluna. Avdrátturin verður rindaður árliga til Landsbókasavnið. Avdráttur verður í mesta lagi rindaður í 10 ár, treytað av, at ljóðbókin er tøk til almenningin umvegis bókasøvnini á teimum talgildu pallunum, ið eru tøkir til endamálið. Tá søluprísurin er rindaður, ella tá avdráttur er rindaður í 10 ár, hava forløgini onga aðra skyldu mótvegis Landsbókasavninum. Møguligur søluprísur, ið ikki er rindaður innanfyri 10 ára tíðarskeiðið, verður avskrivaður. Avdrátturin er avmarkaður til 10 ár, fyri at umsitingin hjá forløgum og Landsbókasavninum ikki verður órímiliga drúgv í mun til eina ljóðbók, ið fíggjarliga ikki kastar nóg nógv av sær til at dekka útreiðslurnar av framleiðsluni.

Í serligum førum, tá einki forlag er sinnað at geva út ljóðbók ella annað tilfar, ið Landsbókasavnið hevur framleitt, og Landsbókasavnið heldur tað vera gagnligt fyri almenningin, at ljóðbókin ella annað tilfar kemur út til almenningin, kann Landsbókasavnið geva ljóðbókina ella annað tilfar út til almenningin. Tá skal avtala tó vera gjørd við rættindahavarar.

Ásetingin í § 24 er um útgávu til almenningin, men ásetingin er eisini avgerandi fyri, at føroyskar ljóðbøkur verða atkomuligar á netinum hjá blindum, sjónveikum og øðrum, ið ikki eru før fyri at lesa prentaðan tekst. Orsøkin er, at sama skipan, eReolen, fer at verða brúkt til øll lán umvegis bókasøvnini. Tá ein føroysk ljóðbók verður til láns á eReolen, so kann atgongdin til hana ikki avmarkast til tey, ið eru blind ella sjónveik, tí ljóðbókin verður eisini

atkomulig hjá almenninginum. Ljóðbøkurnar, ið Landsbókasavnið hevur framleitt sambært § 23, kunnu ikki verða givnar út til almenningin, uttan at avtala er gjørd við rættindahavararnar.

Tað hevur skund, at føroyskar ljóðbøkur verða til láns á bókasøvnunum umvegis eReolen, bæði hjá blindum og sjónveikum og hjá almenninginum. Tí er ásett í § 44, stk. 2, at § 24 kemur í gildi dagin eftir, at løgtingslógin er kunngjørd.

Til § 25
Í mun til galdandi lóggávu er kapittulin um avhending av skyldueintøkum dagførdur, við tað at tilskilað verður, at skylduavhendingin fevnir bæði um fysisk verk og talgild verk. Í ásetingini verður skylduavhending lýst sum grundarlag undir innsavning og varðveiting av tí partinum av mentanararvinum, sum er givin út, bæði í fysiskum og talgildum líki. Skylduavhendingin er sostatt eisini grundarlag undir arbeiðinum hjá Landsbókasavninum sum tjóðbókasavn sambært § 17.

Til § 26
Ásetingin er ein dagføring av § 24, stk. 3 í galdandi lóg og tilskilar, at skylduavhending fevnir um øll verk, ið verða givin út í Føroyum ella útgivin uttanlands við útbreiðslu í Føroyum fyri eyga, og at talan bæði er um fysisk verk og talgild verk. Eisini verður tilskilað, at eitt verk er givið út, tá upphavsmaður hevur givið samtykki til, at eintøk av verkinum verða boðin til sølu ella á annan hátt spjadd alment.

Til § 27
Ásetingin er ein dagføring av § 24, stk. 2 í galdandi lóg og tilskilar, at eitt verk er at skilja sum ein avmarkað mongd av upplýsingum, sum er at meta sum ein liðug og sjálvstøðug eind. Afturat galdandi áseting verður tilskilað, at skyldan er galdandi uttan mun til, á hvørjum miðli verkið er til taks, tað vil siga, at talan bæði er um fysisk verk og talgild verk á ymsum miðlum.

Ásetingin í stk. 2 er nýggj og heimilar landsstýrismanninum at áseta nærri reglur fyri, hvørji verk skylduavhendingin fevnir um, og hvussu hon fer fram.

Til § 28
Ásetingin er nýggj. Ásetingin skal tryggja, at vísindaligar útgávur í sambandi við gransking, ið verður framd á føroyskum granskingarstovnum ella á annan hátt er tongd at føroyskari gransking, eru fevndar av avhendingarskylduni og harvið verða skrásettar í føroysku tjóðbókaskránni og varðveittar á Landsbókasavninum.

Til § 29
Ásetingin fevnir um skylduavhending av fysiskum verkum, ið verða givin út í uppløgum, eitt nú bøkur, faldarar, plakatir og líknandi. Ásetingin er ein dagføring av pørtum av § 24 í galdandi lóggávu.

Landsbókasavnið kann, í ávísum førum, gera frávik frá avhendingarskylduni, eitt nú í mun til tal av eintøkum, ið skulu avhendast, tá talan er um útgávu, sum er í fáum eintøkum.

Til § 30
Áseting um, hvørjum avhendingarskyldan áliggur.

Ásetingin tilskilar, hvør hevur ábyrgdina av at avhenda prentað skyldueintøk til Landsbókasavnið. Í fyrsta lagi er tað framleiðarin, tað vil siga prentsmiðjan, ið prentar eintakið.

Um prentsmiðjan av einari ella aðrari orsøk ikki røkir sína avhendingarskyldu, áliggur tað útgevaranum at avhenda skyldueintøkini til Landsbókasavnið. Útgevarin er tann, sum tekur stig til útbreiðsluna av framleiddu verkunum. Tá talan er um útgávu, har eintøkini eru framleidd uttanlands, hevur innflytarin avhendingarskyldu.

Ásetingin, um at tá tann, ið hevur avhendingarskylduna, doyr ella fer á húsagang, liggur avhendingarskyldan á búnum, er óbroytt í mun til galdandi lóggávu.

Ásett er, at avhendu eintøkini verða latin Landsbókasavninum ókeypis. Tað vil siga, at Landsbókasavnið hvørki rindar fyri eintøkini, umsiting í sambandi við avhendingina ella møguliga frakt.

Til § 31
Ásetingin fevnir um skylduavhending av talgildum verkum, bæði tilfar, ið verður givið út í Føroyum, og tilfar, ið vendir sær til fólk í Føroyum.

Avhendingarskyldan fyri talgild verk fevnir bæði um føroyskt tilfar, ið er givið út í Føroyum og tilfar, ið vendir sær til fólk í Føroyum. Endamálið er at varðveita tilfar, ið er viðkomandi fyri og ætlað fólkum í Føroyum.

Tá eintøk skulu framleiðast av talgildum tilfari, ið verður avhendað, er tað Landsbókasavnið, ið ber kostnaðin.

Til § 32
Ásetingin tilskilar, at tað er skrásetarin av økisnavninum á internetinum, ið hevur avhendingarskylduna.

Til § 33
Ásett verður, at Landsbókasavnið skal hava atgongd til tilfar, ið verður skylduavhent. Tí skal Landsbókasavnið hava útvegað loyniorð og aðrar upplýsingar, ið eru neyðugar fyri at sleppa framat tilfarinum. Tann, ið hevur avhendingarskyldu kann tó krevja, at Landsbókasavnið ikki letur upplýsingar um loyniorð og aðrar upplýsingar víðari til óviðkomandi triðjamann.

Til § 34
Áseting um at Landsbókasavnið skal hava atgongd til at brúka tøkniliga útgerð og fáa nýtsluleiðbeining, um ein tílík er neyðug fyri at fáa atgongd til tilfar. Ásetingin er óbroytt í mun til § 25, stk. 2 í galdandi lóg.

Til § 35
Ásett verður, at umsitarar av økisnøvnum á internetinum, ið er tillutað Føroyum ella økisnøvnum, ið hevur tilfar, ið er ætlað fólkum í Føroyum, skulu geva Landsbókasavninum avrit av yvirlitinum yvir slík økisnøvn, umframt upplýsingar um, hvør hevur skrásett økisnøvnini. Endamálið er, at Landsbókasavnið fær goymt og skrásett tilfar, ið er viðkomandi fyri varðveiting av føroyskum mentanararvi.

Til § 36
Ásetingin er óbroytt í mun til § 25 í galdandi lóggávu. Ásetingin um at verk skulu avhendast í tí sniði, sum tey eru útgivin í, er óbroytt í mun til galdandi lóggávu. Ásetingin skal tryggja, at verkini verða varðveitt í tí líki, tey eru útgivin.

Til § 37
Ásetingin er óbroytt í mun til § 27 í galdandi lóggávu. Tó er í stk. 2 tilskilað, at útgevarin hevur skyldu at veita upplýsingar, ið eru neyðugar fyri, at verkið kann verða skrásett í tjóðbókaskránni.

Til § 38
Ásetingin er óbroytt í mun til § 30 í galdandi lóg. Við ásetingini verður tilskilað, at um tann, ið hevur avhendingarskylduna, doyr ella fer á húsagang, liggur avhendingarskyldan á búnum.

Til § 39
Í galdandi lóggávu er í § 31 ásett, at avhendingarskyldugu eintøkini skulu varðveitast í Landsbókasavninum og í øðrum bókasavni uttan fyri Tórshavn, eftir nærri áseting frá landsstýrismanninum í mentamálum. Endamálið við at varðveita skyldueintøkini á tveimum ymiskum støðum, er at økja um varðveitingartrygdina.

Í viðmerkingunum til lógaruppskotið frá 2001 verður hildið, at Klaksvíkar bókasavn er væl egnað sum skyldubókasavn. Skyldubókasavn er tó ikki sett á stovn í Klaksvík. Eintøkini verða í dag varðveitt á Landsbókasavninum og í aðrari goymslu hjá Landsbókasavninum, sum er á aðrari staðseting í høvuðsstaðarøkinum.

Í mun til galdandi lóggávu verður ásetingin broytt, so at kravið um, at eintøk skulu varðveitast á bókasavni uttan fyri Tórshavn, fellur burtur. Av trygdarávum verður tó hildið fast við, at eintøk skulu goymast á Landsbókasavninum og á øðrum staði í Føroyum, sum landsstýrismaðurin góðkennir. Ásett verður, at landsstýrismaðurin ger nærri reglur fyri varðveiting av tilfarinum og atgeingi til hetta.

Til § 40
Ásetingin um vernd av mentanararvi er óbroytt í mun til § 4 í galdandi lóggávu. Ásetingin skal tryggja, at bókmentalig verk ella handrit, ið verða mett at vera týðandi fyri føroyskan mentanararv, ikki verða flutt av landinum uttan við loyvi frá landsstýrismanninum.

Ásetingin er í samsvari við UNESCO-sáttmálan frá 14. november 1970 um fyribyrgjandi tiltøk, ið skulu banna og forða fyri ólógligum innflutningi, útflutningi og avhendan av mentanargripum, sum Føroyar tóku undir við í 2008.

Ásetingin er eisini í samsvari við § 9 a í løgtingslóg nr. 19 frá 16. september 1948 um friðan av fornminnum og bygningum, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 91 frá 7. juni 2020, har ásett verður, at lutir eldri enn 100 ár við listarligum, mentunnarligum ella søguligum virði mugu ikki flytast av landinum uttan við loyvi frá landsantikvarinum.

Til § 41
Áseting um skilhaldsreglur. Við ásetingini verður heimilað bókasøvnum at gera skilhaldsreglur fyri bókasavnið. Skilhaldsreglurnar kunnu fevna um reglur fyri atburð og annað líknandi.

Til § 42
Bókasøvn kunnu taka gjald fyri tænastur, so sum ljóstøk og postgjald, eins og tey kunnu taka gjald fyri lánt tilfar, ið ikki verður latið inn aftur rættstundis ella als ikki verður latið inn aftur.

Til § 43
Áseting um revsing fyri brot á ásetingar i lógini. Ásetingin skal tryggja, at avhendingarskyldan, ið er grundarlagið undir tjóðbókaskránni, verður framd. Ein fullfíggjað tjóðbókaskrá hevur stóran týdning fyri varðveiting av mentanararvinum fyri komandi ættarlið, fyri føroyskt mál og føroyska gransking.

Revsing sambært § 40 skal tryggja, at mentanararvur, ið hevur týdning fyri tjóðina, ikki verður førdur av landinum.

Til § 44
Ásett verður, at løgtingslóg um bókasøvn kemur í gildi 1. januar 2024 og at løgtingslóg nr. 79 frá 8. mai 2001 um bókasøvn, sum broytt við løgtingslóg nr. 148 frá 20. desember 2005, samstundis fer úr gildi.

Í stk. 2 verður ásett, at § 24 í lógaruppskotinum kemur í gildi dagin eftir, at hon er kunngjørd. Orsøkin er, at tað hevur skund, at føroyskar ljóðbøkur verða atkomuligar og til láns á bókasøvnunum, bæði hjá blindum, sjónveikum og øðrum, ið ikki eru før fyri at lesa prentaðan tekst eins væl og hjá almenninginum.

Almanna- og mentamálaráðið, 7. mars 2023.

Sirið Stenberg
landsstýrismaður

/ Eyðun Mohr Hansen

Yvirlit yvir fylgiskjøl:
Fylgiskjal 1: Bókasøvn ein mannarættur. Álit um dagføring av bókasavnslógini.
Fylgiskjal 2: Viðmerkingar frá Kommunufelagnum
Fylgiskjal 3: Viðmerkingar frá Undirvísingarstýrinum
Fylgiskjal 4: Viðmerkingar frá Føroya Lærarafelag
Fylgiskjal 5: Viðmerkingar frá Yrkisfelagnum Miðnám
Fylgiskjal 6: Viðmerkingar frá Miðnámi á Kambsdali
Fylgiskjal 7: Viðmerkingar frá Fjølriti
Fylgiskjal 8: Viðmerkingar frá Rithøvundafelagi Føroya
Fylgiskjal 9: Viðmerkingar frá Arnbirni Ó. Dalsgarð
Fylgiskjal 10: Viðmerkingar frá Martini Næs